

SENIŪNAIČIO ŽINYNAS



VIDAUS REIKALŲ
MINISTERIJA

TURINYS

PAGRINDINIAI VIETOS SAVIVALDĄ REGLAMENTUOJANTYS TEISĖS AKTAI	3
EUROPOS VIETOS SAVIVALDOS CHARTIJA	3
LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJA	10
KAS YRA VIETOS SAVIVALDA?	12
TIESIOGIAI RENKAMAS MERAS	13
KAD GYVENTOJO BALSAS BŪTŲ IŠGIRSTAS	15
GYVENTOJAI GALI	18
NAUDINGA ŽINOTI	24
GYVENTOJŲ PRAŠYMŲ NARGINĖJIMAS	24
TERITORIJOS ADMINISTRACINIŲ VIENETŲ, GYVENAMŲJŲ VIETŲ STEIGIMAS, JŲ RIBŲ KEITIMAS, ADRESŲ SUTEIKIMAS IR KEITIMAS	26
SVARBŪS ASMENS DOKUMENTAI: ASMENS TAPATYBĖS KORTELĖ, PASAS, VAIRUOTOJO PAŽYMĖJIMAS	30
GYVENAMOSIOS VIETOS DEKLARAVIMAS	33
KORUPCIJAI – NE	37
DISKRIMINACIJAI – NE	39
GYVENTOJŲ SAUGUMUI UŽTIKRINTI	41
BENDRUOMENĖS PAREIGŪNAS – KAS JIS?	41
„SAUGIOS KAIMYNYSTĖS“ PROGRAMA	42
SKUBIOS PAGALBOS NUMERIS – 112	44
DINGUS VAIKUI	47
UŽKLUPUS PERKŪNIJAI	47
KAIP IŠVENGTI GAISRO	48
UŽ ŽOLĖS DEGINIMĄ – BAUDOS	50
CIVILINĖ SAUGA	51
CIVILINĖS SAUGOS PARENGTIS SAVIVALDYBĖSE	52
VEIKSMAI EKSTREMALIAUS ĮVYKIO, SUKĖLUSIO ŽALĄ, ATVEJU	53
GYVENTOJŲ EVAKAVIMO ORGANIZAVIMAS	57
GYVENTOJŲ PERSPĖJIMO IR INFORMAVIMO SISTEMA	58
KOLEKTYVINĖS APSAUGOS STATINIAI	65
MOBILIZACIJA	66
NAUDINGI KONTAKTAI	68
ĮDOMIOJI STATISTIKA	70
ŠIEK TIEK STATISTIKOS	71
UŽRAŠAMS	73



EUROPOS VIETOS SAVIVALDOS CHARTIJA

(Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuota 1999 m. gegužės 25 d.,
įsigaliojo 1999 m. spalio 1 d.)

Preambulė

Šį dokumentą pasirašiusios valstybės, Europos Tarybos valstybės narės, atsižvelgdamos į tai, kad Europos Tarybos tikslas – glaudžiau suvienyti savo narių gretas, siekiant užtikrinti jų saugumą ir įgyvendinti kartu paveldėtus idealus ir principus, atsižvelgdamos į tai, kad vienas šio tikslo įgyvendinimo būdų – susitarimai valdymo srityje, atsižvelgdamos į tai, kad savivaldos institucijos yra bet kurios demokratinės santvarkos pagrindas, atsižvelgdamos į tai, kad piliečių teisė dalyvauti tvarkant viešuosius reikalus – vienas iš demokratijos principų, kuriuos pripažįsta visos valstybės, Europos Tarybos valstybės narės, įsitikinusios, kad ši teisė tiesiogiai gali būti įgyvendinama būtent per vietos valdžios institucijas, įsitikinusios, kad tik vietos valdžios institucijos, turinčios realius įsipareigojimus, gali garantuoti veiksmingą ir tiesiogiai su piliečiais susijusį valdymą, žinodamos, kad vietos savivaldos apsauga ir stiprinimas įvairiose Europos šalyse yra svarbus įnašas į demokratinius principais ir valdžios decentralizavimu grindžiamos Europos kūrimą, tvirtindamos, kad šių tikslų realizavimas reikalauja garantuoti, kad egzistuočių vietos valdžia, suformuota iš demokratišku būdu sudarytų sprendimus priimančių institucijų ir galinti pakankamai savarankiškai prisiimti įsipareigojimus ir pasirinkti jų vykdymo būdus, priemones ir šaltinius jiems įgyvendinti,

s u s i t a r ė:

1 straipsnis

Šalys įsipareigoja laikytis šių straipsnių taip, kaip to reikalauja šios chartijos 12 straipsnis.

I dalis

2 straipsnis

Vietos savivaldos konstitucinis ir teisinis pagrindas

Vietos savivaldos principą turi pripažinti šalies vidaus įstatymai, o kur būtina, ir konstitucija.

3 straipsnis

Vietos savivaldos sąvoka

1. Vietos savivalda reiškia, kad vietinės valdžios organai įstatymų nustatytose ribose turi teisę ir gebėjimą tvarkyti ir valdyti pagrindinę viešųjų reikalų dalį, už tai prisiimdamos pilną atsakomybę ir vadovaudamosi vietos gyventojų interesais.

2. Šią teisę turi tarybos ar susirinkimai, sudaryti slaptu balsavimu tiesioginių, lygių ir visuotinių rinkimų būdu laisvai išrinkti nariai, kurie gali turėti joms pavaldžius vykdomuosius organus. Ši nuostata neturi daryti įtakos galimybei piliečiams rinktis į susirinkimus, rengti referendumus ar naudoti bet kurią kitą tiesioginę piliečių dalyvavimo formą, kur tai leidžia statutai.

4 straipsnis

Vietos savivaldos įgaliojimai ir pareigos

1. Pagrindinius vietinės valdžios organų įgaliojimus ir pareigas nustato konstitucija arba statutai. Tačiau ši nuostata numato, kad pagal įstatymą vietinės valdžios organams gali būti suteiktos specialios paskirties įgaliojimai ir pareigos.

2. Vietinės valdžios organai įstatymų nustatytose ribose turi visišką laisvę vykdyti veiklą, susijusią su klausimais, kurie nėra išbraukti iš jų kompetencijos ar priskirti kitiems valdymo organams.

3. Viešas pareigas pirmumo tvarka įgyvendina arčiausiai piliečių esantys vietinės valdžios organai. Pareigų, perduodamų kitiems vietinės valdžios organams, apimtis turi atitikti užduoties apimtį ir jos pobūdį, taip pat efektyvumo ir ekonomiškumo reikalavimus.

4. Vietinės valdžios organams suteikiami pilni ir išskirtiniai įgaliojimai. Jų negali panaikinti ar apriboti kitas, centrinės ar regioninės, valdžios organas, išskyrus įstatymo numatytais atvejais.

5. Jei įgaliojimus deleguoja centrinės ar regioninės valdžios organas, tuomet vietinės valdžios organai turi teisę įgyvendinti juos savo nuožiūra kaip galima labiau atsižvelgiant į vietos sąlygas.

6. *Prireikus su vietinės valdžios organais turi būti, kiek įmanoma, laiku ir tinkamu būdu konsultuojamasi planuojant ir sprendžiant visus, juos tiesiogiai liečiančius klausimus.*

5 straipsnis

Savivaldybių teritorinių ribų apsauga

Savivaldybių teritorinės ribos negali būti keičiamos, iš anksto nepasitarus su visomis vietos bendruomenėmis ar nesurengus referendumo, kur tai leidžia statutas.

6 straipsnis

Savivaldos organų administracinė struktūra ir ištekliai, reikalingi vietinės valdžios organų užduotims įgyvendinti

1. *Jeigu nėra kitų nurodytų statuto nuostatų, vietinės valdžios organai savarankiškai nustato savo vidinę administracinę struktūrą, atitinkančią vietinių gyventojų poreikius ir užtikrinančią veiksmingą valdymą.*

2. *Savivaldos organai turi sudaryti tokias darbo sąlygas, kurias leistų samdyti aukštos kvalifikacijos personalą, atsižvelgiant į jų nuopelnus ir kompetenciją; todėl dirbantiesiems būtina sudaryti galimybę mokytis ir tobulintis, gauti deramą užmokestį, daryti karjerą.*

7 straipsnis

Vietinio lygio įsipareigojimų vykdymo sąlygos

1. *Išrinktų vietinės valdžios organų atstovų pareigos leidžia jiems nevaržomai atlikti savo funkcijas.*

2. *Šioms pareigoms turi būti skirta atitinkama finansinė kompensacija už išlaidas, patirtas vykdant aptariamąsias pareigas, taip pat, esant reikalui, kompensacija už patirtus atlyginimo nuostolius ar atlyginimas už atliktą darbą ir atitinkama socialinė apsauga.*

3. *Statutas ar pagrindiniai juridiniai principai apibrėžia visas funkcijas ir veiklą, nesuderinamą su vietos valdžios išrinkto atstovo pareigomis.*

8 straipsnis

Vietinių valdžios organų veiklos administracinė priežiūra

1. *Bet kokia administracinė vietinės valdžios organų priežiūra gali būti vyk-*

doma tik pagal tokią tvarką ir tais atvejais, kuriuos numato konstitucija ar statutas.

2. Bet kokia vietinės valdžios organų veiklos administracinė priežiūra vykdoma siekiant užtikrinti įstatymų ir konstitucinių principų laikymąsi. Tačiau aukštesnio lygio vietinės valdžios organai gali vykdyti administracinę priežiūrą siekdami paskubinti vietinės valdžios organams deleguotų uždavinių įgyvendinimą.

3. Vietinės valdžios organų administracinė priežiūra vykdoma taip, kad kontroliuojančių organų įsikišimas būtų proporcingas interesams, kuriuos jie numato ginti.

9 straipsnis

Vietinės valdžios organų finansiniai ištekliai

1. Šalies ekonomikos politika suteikia vietinės valdžios organams teisę turėti atitinkamus savo finansinius išteklius, kuriuos jie savo nuožiūra gali laisvai panaudoti suteiktų įgaliojimų ribose.

2. Savivaldos organų finansiniai ištekliai turi būti proporcingi konstitucijos ir įstatymų numatytiems įsipareigojimams.

3. Vietinės valdžios organai bent dalį finansinių išteklių gauna iš vietos mokesčių ir rinkliavos, kurių dydį nustato jie patys vadovaudamiesi statutu.

4. Finansų sistema, kuria grindžiami vietiniams valdžios organams prieinami finansiniai ištekliai, yra pakankamai įvairi ir lanksti, kad leistų jiems neatsilikti nuo jų uždavinių įgyvendinimo kaštų realaus kilimo.

5. Finansiškai silpnesnių vietinių valdžios organų apsauga reikalauja, kad būtų įvestos finansinio sulysinimo procedūros ar lygiavertės priemonės, kurios pako-reguotų nelygų potencialių finansinių išteklių paskirstymą ir vietinės valdžios organams tenkančias finansinės atsakomybės pasekmes. Šios procedūros ar priemonės neturi mažinti vietinės valdžios organų veiklos savarankiškumo.

6. Su vietinės valdžios organais būtina tinkamu būdu konsultuotis dėl to, kokiu būdu perduoti naujai paskirstytus finansinius išteklius.

7. Kiek įmanoma, negrąžinamos paskolos vietinės valdžios organams neturi būti skiriamos atskirų projektų finansavimui. Negrąžinamų paskolų skyrimas neturi panaikinti pagrindinės vietinės valdžios organų teisės įgyvendinti politiką savo nuožiūra nustatytos jurisdikcijos ribose.

8. Vietinės valdžios organai pagal įstatymus gali dalyvauti šalies kapitalo rinkoje, kad galėtų skolintis lėšų kapitalo investicijoms.

10 straipsnis**Vietinių valdžios organų teisė jungtis į asociacijas**

1. *Vykdydami savo įgaliojimus, vietinės valdžios organai turi teisę bendradarbiauti ir laikydamiis įstatymų, kurti konsorciumus su kitais vietinės valdžios organais, kad galėtų įgyvendinti bendrus uždavinius.*

2. *Vietinės valdžios organų teisė priklausyti asociacijai, siekiant ginti ir remti bendrus interesus, ir priklausyti tarptautinei vietinės valdžios organų asociacijai pripažįstama kiekvienoje valstybėje.*

3. *Vietinės valdžios organai turi teisę įstatymo nustatytais sąlygomis bendradarbiauti su analogiškais institucijomis kitose valstybėse.*

11 straipsnis**Vietos savivaldos organų teisinė apsauga**

Vietinės valdžios organai turi teisę naudotis teisminėmis priemonėmis, kad apsaugotų teisę nevaržomai vykdyti savo įgaliojimus ir užtikrintų vietos savivaldos principų, puoselėjamų konstitucijos ir vidaus įstatymų, pagarbą.

II dalis**Kitos nuostatos****12 straipsnis****Įsipareigojimai**

1. *Kiekviena šalis įsipareigoja laikytis ne mažiau kaip 20 chartijos I dalyje nurodytų paragrafų, iš kurių bent 10 turi pasirinkti iš žemiau pateiktųjų:*

- 2 straipsnio,
- 3 straipsnio 1 ir 2 paragrafo,
- 4 straipsnio 1, 2 ir 4 paragrafų,
- 5 straipsnio,
- 7 straipsnio 1 paragrafo,
- 8 straipsnio 2 paragrafo,
- 9 straipsnio 1, 2 ir 3 paragrafo,
- 10 straipsnio 1 paragrafo,
- 11 straipsnio.

2. *Kiekviena sutartį pasirašiusi valstybė, atiduodama saugoti savo ratifika-*

vimo raštą, priėmimo ar patvirtinimo dokumentą, turi pranešti Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui apie paragrafus, pasirinktus pagal šio straipsnio 1 paragrafo nuostatas.

3. Vėliau bet kuri šalis turi pranešti Generaliniam Sekretoriui, kad įsipareigoja vykdyti vieną chartijos paragrafų, kurio dar nebuvo priėmusi pagal sąlygas, nurodytas šio straipsnio 1 paragrafe. Šie vėliau suteikti įsipareigojimai yra pripažįstami tokį pareiškimą padariusios šalies neatsiejama ratifikavimo, priėmimo ar patvirtinimo dalimi ir įsigalios pirmąją mėnesio dieną, praėjus trims mėnesiams nuo tos dienos, kai Generalinis Sekretorius gaus šį pareiškimą.

13 straipsnis

Valdžios organai, kuriems taikoma chartija

Šioje chartijoje išdėstyti vietos savivaldos principai yra taikomi visoms vietinės valdžios organų kategorijoms, esančioms šalies teritorijoje. Tačiau kiekviena šalis, atiduodama saugoti savo ratifikavimo raštą, priėmimo ar tvirtinimo dokumentą, turi nustatyti tas vietinės ar regioninės valdžios organų kategorijas, kurioms ji numato apriboti chartijos veikimą ar kurioms ji jos netaikys. Kiekviena šalis taip pat gali įtraukti kitas vietinės ir regioninės valdžios organų kategorijas, kurioms numatoma taikyti chartiją, ir apie tai vėliau turi pranešti Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui.

14 straipsnis

Informacijos teikimas

Kiekviena šalis turi pateikti Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui visą informaciją apie teises ir kitas priemones, kurias ji imasi vykdyti, siekdama įgyvendinti šios chartijos sąlygas.

III dalis

15 straipsnis

Pasirašymas, ratifikavimas ir įsigaliojimas

1. Šią chartiją gali pasirašyti valstybės, Europos Tarybos narės. Ji turi būti ratifikuota, priimta arba patvirtinta. Ratifikavimo, priėmimo ar patvirtinimo dokumentai turi būti perduoti saugoti Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui.

2. Ši chartija įsigalios pirmą mėnesio dieną, praėjus trimis mėnesiams nuo tos dienos, kai keturios valstybės, Europos Tarybos narės, pareiškė sutikimą laikytis chartijos pagal ankstesnio paragrafo nuostatas.

3. Chartija įsigalios bet kurioje valstybėje narėje, pareiškusioje sutikimą jos laikytis, pirmąją mėnesio dieną, praėjus trimis mėnesiams nuo tos dienos, kai valstybė atiduos saugoti savo ratifikavimo, priėmimo ar tvirtinimo dokumentus.

16 straipsnis

Teritorija

1. Bet kuri valstybė, pasirašydama ar atiduodama saugoti ratifikavimo, sutikimo ar patvirtinimo dokumentus, gali nustatyti teritoriją, kuriai bus taikoma chartija.

2. Vėliau bet kuri valstybė pateikdama deklaraciją, adresuotą Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui, gali išplėsti chartijos galiojimo ribas bet kurioje kitoje teritorijoje, nurodytoje minėtoje deklaracijoje. Šioje teritorijoje chartija įsigalios pirmąją mėnesio dieną, praėjus trimis mėnesiams nuo tos dienos, kai Generalinis Sekretorius gaus tokią deklaraciją.

3. Bet kuri deklaracija, pateikta pagal du aukščiau minėtus paragrafus, dėl kitos teritorijos, nurodytos tokioje deklaracijoje, gali būti atšaukta specialia paraiška, adresuota Generaliniam Sekretoriui. Atšaukimas įsigalios nuo pirmos mėnesio dienos, praėjus šešioms mėnesiams nuo tos dienos, kai Generalinis Sekretorius gaus tokią paraišką.

17 straipsnis

Denonsavimas

1. Bet kuri šalis gali denonsuoti šią chartiją bet kuriuo metu praėjus penkeriems metams nuo chartijos įsigaliojimo dienos. Europos Tarybos Generaliniam Sekretoriui apie tai turi būti pranešta prieš šešis mėnesius. Toks denonsavimas neturės įtakos chartijos galiojimui kitose šalyse, jeigu bet kuriuo metu jų yra ne mažiau kaip keturios.

2. Bet kuri šalis pagal aukščiau minėto paragrafo nuostatas gali denonsuoti bet kurį chartijos I dalies paragrafą, kurį ji buvo priėmusi, jeigu šalis ir toliau laikosi 12 straipsnio 1 paragrafe nurodytų paragrafų skaičiaus bei jų pobūdžio. Bet kuri šalis, denonsavusi paragrafą, nebeatitinka 12 straipsnio 1 paragrafo reikalavimų, todėl bus laikoma denonsavusi visą chartiją.

18 straipsnis

Pranešimai

Europos Tarybos Generalinis Sekretorius turi pranešti valstybėms, Europos Tarybos narėms, apie:

- a. kiekvieną pasirašytą dokumentą,
- b. visus atiduotus saugoti ratifikavimo, priėmimo ir patvirtinimo dokumentus,
- c. kiekvieną chartijos įsigaliojimo datą, kaip to reikalauja 15 straipsnis,
- d. kiekvieną pranešimą dėl 12 straipsnio 2 ir 3 paragrafų nuostatų taikymo,
- e. kiekvieną pranešimą dėl 13 straipsnio nuostatų taikymo;
- f. kiekvieną kitą aktą, pranešimą ar pareiškimą, susijusius su šia chartija.

Patvirtindami tai mes, žemiau pasirašiusieji ir turintys tam įgaliojimus, laikome pasirašę šią chartiją.

Sudaryta Strasbūre 1985 m. spalio 15 d. anglų ir prancūzų kalbomis. Abu tekstai yra autentiški, kiekvienas egzempliorius bus deponuotas Europos Tarybos archyvuose. Europos Tarybos Generalinis Sekretorius turi perduoti kiekvienai valstybei, Europos Tarybos narei, patvirtintus nuorašus.

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJA

(Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume)

X SKIRSNIS

VIETOS SAVIVALDA IR VALDYMAS

119 straipsnis

Savivaldos teisė laiduojama įstatymo numatytiems valstybės teritorijos administraciniam vienetais. Ji įgyvendinama per atitinkamas savivaldybių tarybas.

Savivaldybių tarybų nariais Lietuvos Respublikos piliečius ir kitus nuolatinius administracinio vieneto gyventojus pagal įstatymą ketveriems metams renka Lietuvos Respublikos piliečiai ir kiti nuolatiniai administracinio vieneto gyventojai, remdamiesi visuotine, lygia ir tiesiogine rinkimų teise, slaptu balsavimu.

Savivaldos institucijų organizavimo ir veiklos tvarką nustato įstatymas. Lietuvos Respublikos įstatymams, Vyriausybės bei savivaldybės tarybos sprendi-

mams tiesiogiai įgyvendinti savivaldybės taryba sudaro jai atskaitingus vykdomuosius organus.

120 straipsnis
Valstybė remia savivaldybes.

Savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai.

121 straipsnis
Savivaldybės sudaro ir tvirtina savo biudžetą.

Savivaldybių tarybos turi teisę įstatymo numatytose ribose ir tvarka nustatyti vietines rinkliavas, savo biudžeto sąskaita savivaldybių tarybos gali numatyti mokesčių bei rinkliavų lengvatas.

122 straipsnis

Savivaldybių tarybos dėl jų teisių pažeidimo turi teisę kreiptis į teismą.

123 straipsnis

Aukštesniuosiuose administraciniuose vienetuose įstatymo nustatyta tvarka valdymą organizuoja Vyriausybė.

Ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės sprendimus, prižiūri Vyriausybės skiriami atstovai.

Vyriausybės atstovo įgaliojimus ir jų vykdymo tvarką nustato įstatymas.

Įstatymo numatytais atvejais ir tvarka savivaldybės teritorijoje Seimas gali laikinai įvesti tiesioginį valdymą.

124 straipsnis

Savivaldybių tarybų, jų vykdomųjų organų bei jų pareigūnų aktai ar veiksmai, pažeidžiantys piliečių ir organizacijų teises, gali būti skundžiami teisme.

XI SKIRSNIS

FINANSAI IR VALSTYBĖS BIUDŽETAS

127 straipsnis

Lietuvos biudžetinę sistemą sudaro savarankiškas Lietuvos Respublikos valstybės biudžetas, taip pat savarankiški vietos savivaldybių biudžetai.

Valstybės biudžeto pajamos formuojamos iš mokesčių, privalomų mokėjimų, rinkliavų, pajamų iš valstybinio turto ir kitų įplaukų.

Mokesčius, kitas įmokas į biudžetus ir rinkliavas nustato Lietuvos Respublikos įstatymai.

KAS YRA VIETOS SAVIVALDA?



Vietos savivaldos principus, savivaldybių institucijų sudarymo ir veiklos tvarką įgyvendinant Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir Europos vietos savivaldos chartijos nuostatas, jų kompetenciją, funkcijas, savivaldybės tarybos nario statusą, savivaldybių ūkinės ir finansinės veiklos pagrindus nustato Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme **vietos savivalda** apibrėžta kaip įstatymo nustatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų bendruomenė, kuri turi Lietuvos Respublikos Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją.

Vietos savivalda neatsiejama nuo vietos gyventojų ir jų bendruomenės:

Savivaldybės bendruomenė - tai savivaldybės nuolatiniai gyventojai, bendrais viešaisiais poreikiais, interesais ir savivaldos teisiniais santykiais susieti su savivaldybės taryba ir kitais viešojo administravimo funkcijas atliekančiais savivaldybės subjektais.

Gyvenamosios vietovės bendruomenė – **savivaldybės gyvenamosios vietovės** (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) **gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais** ir tenkindami šiuos poreikius ir interesus veikiantys įvairiomis tiesioginio dalyvavimo formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, apklausa, veikla per savo atstovus, bendruomeninės organizacijos ir kt.).

Bendruomeninė organizacija – **asociacija**, kurios steigėjai ir nariai yra gyvenamosios vietovės bendruomenės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių)

gyventojai (jų atstovai) ir kurios paskirtis – per iniciatyvas įgyvendinti viešuosius interesus, susijusius su gyvenimu kaimynystėje.

Už savivaldos teisės įgyvendinimą savivaldybės bendruomenės interesais atsakingos šios **savivaldybės institucijos**:

- Savivaldybės atstovaujamoji institucija savivaldybės taryba, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas. Savivaldybės taryba priima svarbiausius savivaldybės sprendimus ir kontroliuoja jų įgyvendinimą.

Savivaldybės tarybai vadovauja nuo 2015 m. vienmandatėse rinkimų apygardose vietos gyventojų tiesiogiai renkamas savivaldybės tarybos narys – savivaldybės meras. Meras yra savivaldybės vadovas. **Meras** planuoja savivaldybės tarybos veiklą, nustato ir sudaro savivaldybės tarybos posėdžių darbotvarkes bei teikia sprendimų projektus, šaukia savivaldybės tarybos posėdžius ir jiems pirmininkauja, koordinuoja savivaldybės tarybos komitetų ir komisijų veiklą, pasirašo savivaldybės tarybos sprendimus, kontroliuoja ir prižiūri savivaldybės viešojo administravimo institucijų, įstaigų ir įmonių vadovų veiklą.

- Savivaldybės vykdomoji institucija – savivaldybės administracijos direktorius, savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas.

Administracijos direktorius pavaldus savivaldybės tarybai ir atskaitingas merui. Jis tiesiogiai ir asmeniškai atsako už įstatymų, Vyriausybės bei savivaldybės tarybos sprendimų įgyvendinimą savivaldybės teritorijoje.

Seniūnija yra savivaldybės administracijos filialas, veikiantis tam tikroje savivaldybės teritorijos dalyje. Seniūnijų skaičių, kiekvienos seniūnijos pavadinimą, aptarnaujamos teritorijos ribas ir seniūnijai perduodamas juridinio asmens (savivaldybės administracijos) funkcijas sprendimu nustato savivaldybės taryba.

Seniūnas yra **seniūnijos vadovas**, seniūnijai skirtų asignavimų valdytojas. Jis yra karjeros valstybės tarnautojas. Seniūną į pareigas skiria ir iš jų atleidžia savivaldybės administracijos direktorius.

TIESIOGIAI RENKAMAS MERAS

2014 m. liepos 12 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pataisos, kurios numato, kad merą vietos gyventojai galės rinkti tiesiogiai. Savivaldybės tarybos nariai bus renkami daugiamandatėje, o meras, kuris kartu bus ir savivaldybės tarybos narys, – vienmandatėje apygardoje. Tiek daugiamandatė, tiek vienmandatė apygarda apims visą savivaldybę.

Meras vienmandatėje apygardoje pirmame ture bus išrenkamas, jei už jį balsuos daugiau kaip pusė rinkimuose dalyvavusių rinkėjų, jeigu rinkimuose dalyvaus ne mažiau kaip 40 procentų rinkėjų. Jeigu rinkimuose dalyvaus mažiau kaip 40 procentų rinkėjų, išrinktu bus laikomas tas kandidatas, kuris gaus daugiausia, bet ne mažiau kaip 1/5 rinkėjų balsų. Jei pirmą kartą balsuojant nė vienas iš kandidatų į merus nesurinks reikiamos balsų daugumos, po dviejų savaitių būtų rengiamas antrasis turas, kuriame rungtųsi pirmajame ture daugiausiai balsų surinkę kandidatai. Per pakartotinį balsavimą išrinktu bus laikomas kandidatas į merus, surinkęs daugiau balsų.

Asmuo į savivaldybės tarybos narius – merus galės išsikelti pats arba galės būti iškeltas partijos ar rinkimų komiteto. Rinkimų komitetas steigiamas turint tikslą dalyvauti konkrečiuose rinkimuose į savivaldybės tarybą ir kelti kandidatų sąrašą ir (arba) kandidatą į savivaldybės tarybos narius – merus. Rinkimų komitetą sudarys tos savivaldybės, kurioje keliami kandidatai, rinkėjai. Rinkėjų turės būti ne mažiau kaip dvigubas savivaldybėje renkamų tarybos narių skaičius.

Numatyta griežtesnė savivaldybės tarybos narių sąrašo sudarymo tvarka. Asmenys, kurių pareigos, jau sudarant sąrašą, yra nesuderinamos su savivaldybės tarybos nario pareigomis (pvz., savivaldybės administracijos direktoriaus, jo pavaduotojo, kitų savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų) turės susimokėti dviejų vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių dydžio rinkimų užstatą. Šis užstatas nebus gražinamas, jeigu išrinktas asmuo atsisakys savivaldybės tarybos nario mandato. Rinkimų užstatas taip pat nebus gražinamas kandidatams, kurie per savivaldybių tarybų rinkimus surinks mažiau kaip 3 procentus rinkimuose dalyvavusių rinkėjų balsų, šiuo atveju pažeis Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymo reikalavimus, kitais Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo numatytais atvejais.

Išplėsti tiesiogiai išrinkto mero įgaliojimai. Meras skirs į pareigas ir atleis iš jų savivaldybės biudžetinių įstaigų, viešųjų įstaigų (išskyrus švietimo įstaigas) vadovus, tvirtins gyvenamųjų vietovių suskirstymą į seniūnaitijas, skelbs vietos gyventojų apklausas ir kt.

Mero įgaliojimams nutrūkus prieš laiką per pusę metų vienmandatėje apygardoje turės būti surengti nauji rinkimai.

Taip pat numatytos mero bei tarybos nario pašalinimo iš pareigų nesibaigus kadencijai procedūros. Pagrindu pradėti mero arba tarybos nario atstatydinimo procedūrą bus priesaikos sulaužymas arba įgaliojimų nevykdymas. Ne mažiau kaip trečdaliui tarybos narių inicijavus procedūrą dėl mero ar tarybos nario įgaliojimų nutraukimo, bus sudaroma tarybos narių komisija. Jeigu komisija pateiks išvadą,

kad yra pagrindas taikyti įgaliojimų netekimo procedūrą ir savivaldybės taryba šiai išvadai pritarus, reikės kreiptis į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą išvados. Jeigu teismas pateisk išvadą, kad savivaldybės tarybos narys ar meras sulaužė priesaiką ir (arba) nevykdė įstatymuose nustatytų įgaliojimų, savivaldybės taryba trijų penktadalių visų savivaldybės tarybos narių balsų dauguma galės nutraukti jo įgaliojimus.



KAD GYVENTOJO BALSAS BŪTŲ IŠGIRSTAS

Seniūnaitis, **kaip gyventojų išrinktas atstovas**, įteisintas 2008 m. spalio 1 d., įsigaliojus naujos redakcijos Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymui. Tačiau teisinės prielaidos gyventojams turėti savo atstovą sudarytos dar 2000 m. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme apibrėžus gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovo statusą.

Rengiant naujos redakcijos Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą buvo siūloma gyvenamosios vietovės bendruomenės atstovą vadinti šaltyšiumi, o jų sueigą – krivule, tačiau priimant įstatymą buvo pasirinkta seniūnaičio sąvoka. Taigi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas nustato, kad seniūnaitis, tai gyvenamosios vietovės ar jos dalies bendruomenės išrinktas atstovas, turintis įstatymo nustatytas teises ir pareigas.

Kandidatus į seniūnaičius gali siūlyti tik tos seniūnaitijos, kurioje renkamas seniūnaitis, gyventojai bei nevyriausybinės organizacijos, asociacijos, įstaigų ir organizacijų kolektyvai, veikiantys toje seniūnaitijoje.

Kandidatu į seniūnaičius gali būti **pilnametis seniūnaitijos gyventojas, deklaruojantis gyvenamąją vietą toje seniūnaitijoje**, kurioje jo kandidatūra siūloma į seniūnaičius.

Seniūnaitijose, kuriose gyvena ne daugiau kaip 500 gyventojų, seniūnaičiai paprastai renkami gyventojų susirinkime, kurį organizuoja seniūnas. Seniūnaitis renkamas atviru balsavimu. Išrinktas seniūnaičiu laikomas tas kandidatas, kuris surinko daugiausiai susirinkime dalyvavusių gyventojų balsų.

Seniūnaitijose, kuriose gyvena daugiau kaip 500 gyventojų, seniūnaičiai paprastai renkami apklausiant gyventojus. Rinkimus ir apklausą organizuoja ir sprendimus priima savivaldybės administracijos direktoriaus sudaryta komisija. Išrinktas seniūnaičiu laikomas daugiausiai balsų per apklausą gavęs kandidatas.

Seniūnaitis renkamas 3 metams. Jis dirba visuomeniniais pagrindais. Seniūnaičio rinkimų datą skelbia seniūnas pagal savivaldybės administracijos direktoriaus sudarytą grafiką. Rinkimų data skelbiama ne vėliau kaip prieš 15 dienų iki rinkimų. Jeigu seniūnaitis atsisako savo įgaliojimų arba negali eiti pareigų dėl ligos, mirties ar dėl kitų priežasčių, organizuojami nauji seniūnaičio rinkimai. Rinkimų datą skelbia seniūnas savivaldybės administracijos direktoriaus pritarimu.

Seniūnaičiui su jo, kaip seniūnaičio, veikla susijusioms kanceliarijos, pašto, telefono, interneto ryšio, transporto išlaidoms apmokėti, kiek jų nesuteikia ar tiesiogiai neapmoka savivaldybės administracija, gali būti skiriama išmoka, už kurią atsiskaitoma ne rečiau kaip vieną kartą per metus. Šios išmokos dydį ir atsiskaitymo tvarką nustato tos savivaldybės taryba.

Seniūnaičio veiklą būtų galima suskirstyti į:

1. veiklą, nukreiptą vietos bendruomenės aktyvinimui;
 2. veiklą, nukreiptą gyventojų atstovavimui vietos valdžios institucijose.
- Aktyvindamas vietos bendruomenę ir jai atstovaudamas, seniūnaitis:

- atstovauja seniūnaitijos gyventojų interesams seniūnijoje, savivaldybės institucijose ir savivaldybės teritorijoje veikiančiose valstybės įstaigose;
- skatina seniūnaitijos gyventojus prižiūrėti gyvenamosios vietovės teritoriją (kelius, gatves, aikštes, kapines ir kitus infrastruktūros objektus), plėtoti ir organizuoti kaimo (miesto, miestelio) kultūrinį ir sportinį gyvenimą;
- prireikus dalyvauja organizuojant gyventojų apklausas ir gyventojų susitikimus su tarybos nariais, seniūnu, savivaldybės administracijos direktoriumi arba šio įgaliojimų atstovu, kitais savivaldybės ir valstybės institucijų atstovais;
- turi teisę gauti savivaldybės institucijų parengtus teisės aktų projektus ir priimtus teisės aktus, susijusius su seniūnaitijos gyventojais;
- sueigoje seniūnaičiai sprendžia dėl projektų, kuriuos teikia seniūnaitijų teritorijose esančios bendruomeninės organizacijos, įgyvendinimo tikslingumo;
- turi teisę dalyvauti savivaldybės tarybos komitetų ir savivaldybės tarybos posėdžiuose, kai svarstomi klausimai, susiję su seniūnaitijos gyventojais, ir pareikšti seniūnaitijos gyventojų nuomonę apie poreikius ir interesus šiais klausimais, siūlyti problemų sprendimo variantus;

- dalyvauja savivaldybės tarybos komitetų, savivaldybės tarybos komisijų darbe; Etikos komisijoje seniūnaičiai turi sudaryti ne mažiau kaip 1/3 komisijos narių;
- dalyvauja konkursų į seniūno pareigas komisijos darbe – konkurso komisiją sudaroma iš 7 narių, ne mažiau kaip 3 ir ne daugiau kaip 4 šios komisijos nariai turi būti tos seniūnijos gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovai – seniūnaičiai;
- gali dalyvauti svarstant klausimus dėl piniginės socialinės paramos skyrimo savivaldybės tarybos nustatyta tvarka;
- dalyvauja seniūnaičių sueigose; Sueigoje seniūnaičiai aptaria ir priima sprendimus dėl seniūnijos metinio veiklos plano projekto ir šio plano įgyvendinimo ataskaitos,
- svarsto kitus jiems svarbius klausimus.

Atstovavimas gyvenamųjų vietovių bendruomenėms



GYVENTOJAI GALI:



Vienas pagrindinių vietos savivaldos principų, įtvirtintų Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme, **yra savivaldybės gyventojų dalyvavimo tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus principas**. Šis principas reiškia, kad savivaldybės institucijos turi sudaryti savivaldybės gyventojams sąlygas tiesiogiai dalyvauti rengiant ir svarstant sprendimų projektus, organizuojant apklausas, susirinkimus, sueigas, viešą peticijų nagrinėjimą, skatina kitas pilietinės iniciatyvos formas. Gyventojai viešųjų reikalų tvarkyme gali dalyvauti ir kitais būdais: jungtis į politines partijas, asociacijas, rinktis į susirinkimus, teikti skundus ir kt.

... jungtis į politines partijas ir asociacijas

Politinės partijos steigėjais ir nariais gali būti Lietuvos Respublikos piliečiai, sulaukę 18 metų. Politinei partijai įsteigti būtina, kad ji Lietuvos Respublikoje turėtų ne mažiau kaip du tūkstančius steigėjų.

Asociacijos steigėjais gali būti 18 metų sulaukę veiksnius fiziniai asmenys ir (ar) juridiniai asmenys, sudarę asociacijos steigimo sutartį. Minimalus asociacijos steigėjų skaičius yra trys.

Politinių partijų ir asociacijų veiklą nustato Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymas ir Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas.

... pateikti peticijas

Lietuvos Respublikos peticijų įstatymas nustato teisę ne jaunesniam kaip 16 metų Lietuvos Respublikos piliečiui ar užsieniečiui, nuolat gyvenančiam Lietuvos Respublikoje, arba jų grupei, rašytiniu arba elektroniniu būdu kreiptis į Seimą, Vyriausybę ar savivaldybės institucijas su reikalavimais ar siūlymais spręsti klausimus dėl: 1) žmogaus teisių ir laisvių apsaugos ar įgyvendinimo, 2) valstybės ir savivaldybės institucijų reformavimo, 3) kitus svarbius visuomenei, savivaldybėms ar valstybei klausimus, kai tam reikia priimti naują teisės aktą, pakeisti, papildyti ar pripažinti netekusiu galios galiojantį teisės aktą ir kai peticijų komisijos tokį kreipimąsi pripažįsta peticija.

... rinktis į susirinkimus

Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymas nustato, kad sulaukę 18 metų veiksnius Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, užsieniečiai, turintys įstatymų nustatyta tvarka gautą leidimą nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje; Lietuvos Respublikoje registruoti ir veikiantys juridiniai asmenys gali organizuoti susirinkimus – taikius asmenų susibūrimus, skirtus jų pažiūroms ir nuomonei viešai laisvai reikšti ir asmenybės pilietinio aktyvumo raiškai visuomenėje ir valstybėje užtikrinti.

... pateikti skundą Seimo kontrolieriui

Seimo kontrolieriai gina žmogaus teisę į gerą viešąjį administravimą, užtikrinančią žmogaus teises ir laisves, prižiūri, ar valdžios įstaigos vykdo pareigą tinkamai tarnauti žmonėms. Seimo kontrolierių veiklos teisinius pagrindus ir įgaliojimus nustato Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymas. Kreiptis į Seimo kontrolierių gali fiziniai ar juridiniai asmenys pateikdami skundą **dėl pareigūnų piktnaudžiavimo ar biurokratizmo**.

Skundas turi būti ištirtas ir pareiškėjui atsakyta per 3 mėnesius nuo skundo gavimo dienos, išskyrus atvejus, kai dėl skunde nurodytų aplinkybių sudėtingumo, informacijos gausos ar skundžiamų veiksmų tęstinio pobūdžio būtina skundo tyrimą pratęsti.

... kreiptis į viešojo administravimo institucijas

Gyventojai gali kreiptis į viešojo administravimo instituciją pateikdami: prašymus, skundus ar pranešimus.

Prašymas – su asmens teisių ar teisėtų interesų pažeidimu nesusijęs asmens kreipimasis į viešojo administravimo instituciją prašant priimti administracinį sprendimą arba atlikti kitus teisės aktuose nustatytus veiksmus.

Skundas – asmens rašytinis kreipimasis į viešojo administravimo instituciją, kuriame nurodoma, kad yra pažeistos jo teisės ar teisėti interesai, ir prašoma juos apginti.

Pranešimas – asmens rašytinis kreipimasis į viešojo administravimo instituciją, kuriame nurodoma, kad yra pažeistos kito asmens teisės ar teisėti interesai, ir prašoma juos apginti.

Asmenų prašymai, skundai, pranešimai turi būti išnagrinėti per 20 darbo dienų nuo jų gavimo institucijoje. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą neįmanoma patenkinti asmens kreipimosi, terminas gali būti pratęstas, bet ne ilgiau kaip 10 darbo dienų.

... pateikti skundą administracinių ginčų komisijai

Bendrą ikiteisminę skundų (prašymų) dėl priimtų individualių administracinių aktų ar valstybės tarnautojų veiksmų (neveikimo) viešojo administravimo srityje nagrinėjimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymas.

Asmenų skundus dėl savivaldybių viešojo administravimo institucijų priimtų individualių administracinių aktų ir veiksmų teisėtumo, taip pat šių institucijų atsisakymo ar vilkinimo atlikti jų kompetencijai priskirtus veiksmus teisėtumo ir pagrįstumo nagrinėja savivaldybės visuomeninė administracinių ginčų komisija. Administracinių ginčų komisijai paduoti skundai (prašymai) turi būti išnagrinėti ir sprendimai dėl jų priimti ne vėliau kaip per 14 dienų nuo jų gavimo.

... pareikšti nuomonę dėl teritorijų planavimo, viešojo administravimo institucijų sprendimų

Visuomenės dalyvavimas ir konsultavimasis su ja numatytas Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatyme. Pagal šio įstatymo nuostatas teritorijų planavimo viešinimą užtikrina teritorijų planavimo organizatorius. Viešinimo procedūra apima informacijos visuomenei apie teritorijų planavimo pradžią ir planavimo tikslus pateikimą, visuomenės supažindinimą su parengtais teritorijų planavimo dokumentais, konsultavimąsi, pasiūlymų teikimą ir nagrinėjimą, viešą svarstymą. Informacija apie teritorijų planavimą skelbiama elektroninėje erdvėje, planavimo organizatorių buveinėse bei seniūnijų skelbimo lentose. Teritorijų planavimo dokumentų viešinimo procedūrų tvarką nustato Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimant sprendimus dėl teritorijų planavimo nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. 1079.

Konsultavimasis su visuomene numatytas ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme. Viešojo administravimo institucijos dėl administracinių sprendimų, susijusių su bendrais teisėtais visuomenės interesais, turi konsultuotis

su visuomenės interesams tam tikroje srityje atstovaujančiomis organizacijomis (asociacijų, profesinių sąjungų, kitų nevyriausybinų organizacijų atstovais), o įstatymų numatytais atvejais – ir su gyventojais ar jų grupėmis. Konsultavimosi būdus (suireruesuotų asmenų sueigos, apklausos, viešai skelbti susirinkimai, atstovų kvietimai, kiti nuomonių išaiškinimo būdai) gali pasirinkti pati viešojo administravimo institucija. Informacija apie konsultavimosi būdą, jo dalyvius ir rezultatus skelbiama administracinio sprendimo projektą parengusios viešojo administravimo institucijos interneto svetainėje.

... dalyvauti apklausose

Savivaldybė organizuoja apklausas dėl:

1. viešųjų savivaldybės reikalų tvarkymo klausimų, kuriuos savivaldybė sprendžia atlikdama savarankiškąsias funkcijas;
2. administracinių vienetų steigimo ir panaikinimo, pavadinimų jiems suteikimo ir keitimo, jų teritorijų ribų ir centrų nustatymo ir keitimo.

Apklausų organizavimą nustato Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, Lietuvos Respublikos teritorijos administracijos vienetų ir jų ribų įstatymas, Administracinių vienetų ir gyvenamųjų vietovių teritorijų ribų ir pavadinimų tvarkymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. birželio 3 d. nutarimu Nr. 651, Seniūnijų aptarnaujamų teritorijų ribų nustatymo ir keitimo, dokumentų pateikimo Lietuvos Respublikos adresų registro tvarkymo įstaigai tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2010 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. 1V-561.

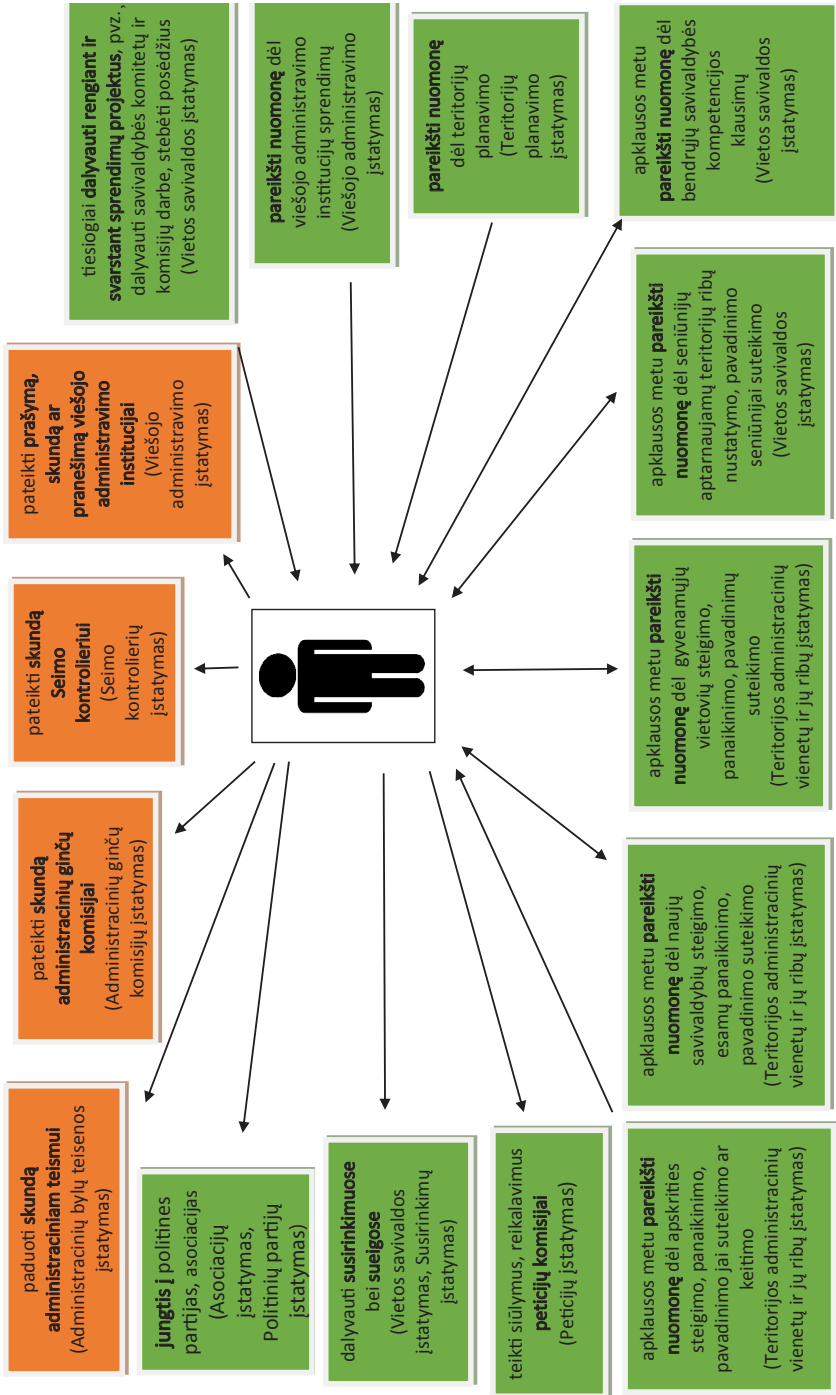
... tiesiogiai dalyvauti sprendimų projektų rengime ir svarstyme

Gyventojams sudaromos sąlygos dalyvauti savivaldybės tarybos posėdžiuose. Apie savivaldybės tarybos posėdžio laiką, svarstyti parengtus ir reglamento nustatyta tvarka įregistruotus klausimus kartu su sprendimų projektais meras, o kai jo nėra – mero pavaduotojas arba įgaliojimus iš 1/3 išrinktų tarybos narių gavęs tarybos narys ne vėliau kaip prieš 3 darbo dienas iki posėdžio pradžios reglamento nustatyta tvarka praneša visiems tarybos nariams, gyventojams ir seniūnaičiui, kai svarstomi klausimai yra susiję su jo atstovaujama gyvenamosios vietovės bendruomene, taip pat seniūnui ir vietos gyventojų apklausos iniciatyvinės grupės atstovui, kai svarstomi vietos gyventojų apklausos rezultatai ar klausimai dėl vietos gyventojų apklausai pateikto klausimo.

Gyventojams sudaromos sąlygos dalyvauti savivaldybės tarybos sudaromų komisijų darbe. Savivaldybės tarybos sudaromų komisijų nariais gali būti savivaldybės tarybos nariai, valstybės tarnautojai, gyvenamųjų vietovių bendruomenių ir bendruomeninių organizacijų atstovai, kiti savivaldybės bendruomenės nariai. Etikos komisijoje gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovai turi sudaryti ne mažiau kaip 1/3 komisijos narių.

Gyventojams sudaromos sąlygos dalyvauti savivaldybės tarybos komitetų darbe. Komitetų darbe patariamojo balso teise reglamento nustatyta tvarka gali dalyvauti visuomenės atstovai – seniūnaičiai, ekspertai, valstybės tarnautojai ir kiti suinteresuoti asmenys. Kai komiteto posėdyje svarstomas su valstybės, tarnybos ar komercine paslaptimi susijęs klausimas, komitetas gali nuspręsti jį nagrinėti uždareame posėdyje.

Gyventojai gali



iniciatyvos teisė;

siūlyama, teikiama nuomone;

skundžiama, reikalaujama



GYVENTOJŲ PRAŠYMŲ NAGRINĖJIMAS

Fizinių ir juridinių asmenų prašymų nagrinėjimą ir jų aptarnavimą viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo institucijose nustato Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875. Šių taisyklių nustatyta tvarka nagrinėjami asmenų kreipimaisi į institucijas, kai išdėstoma asmens nuostata tam tikru klausimu, pranešama apie institucijos veiklos pagerėjimą ar trūkumus ir pateikiami pasiūlymai, kaip juos ištaisyti, informuojama apie pareigūnų, valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš valstybės ir savivaldybių biudžetų ir valstybės pinigų fondų, piktnaudžiavimą ar neteisėtus veiksmus, nesusijusius su konkrečiu asmens teisėtų interesų ir teisių pažeidimu, atkreipiamas dėmesys į tam tikrą padėtį, kitokie asmenų kreipimaisi į instituciją.

Asmenų prašymų nagrinėjimas taikant „vieno langelio“ principą reiškia, kad prašymai priimami ir atsakymai į juos pateikiami vienoje darbo vietoje ir sprendimui priimti reikalingą informaciją iš savo institucijos administracijos padalinių, pavaldžių institucijų, prireikus – ir iš kitų institucijų gauna pati prašymą nagrinėjanti institucija, neįpareigodama to atlikti asmenį, kuris kreipiasi.

Asmenų prašymai nagrinėjami **pagal institucijos kompetenciją**.

Jeigu institucija, kuriai pateiktas prašymas, neįgaliota spręsti jame išdėstytų klausimų, ji ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo gavimo institucijoje išsiunčia prašymą kompetentingai institucijai (pasilikdama prašymo kopiją) ir raštu praneša apie tai asmeniui, paaiškindama persiuntimo priežastis.

Asmenų prašymai turi būti išnagrinėti per **20 darbo dienų nuo jų gavimo institucijoje**.

Jeigu prašymo nagrinėjimas susijęs su komisijos sudarymu, posėdžio sušaukimu ar kitomis organizacinėmis priemonėmis, dėl kurių atsakymo pateikimas asmeniui gali užsitęsti ilgiau kaip 20 darbo dienų nuo prašymo gavimo institucijoje, institucijos vadovas per 15 darbo dienų nuo prašymo gavimo turi teisę **pratęsti šį terminą dar iki 10 darbo dienų**.

Prašymai, su kuriais tas pats asmuo kreipiasi į instituciją tuo pačiu klausimu,

nenagrinėjami, jeigu nenurodomos naujos aplinkybės, sudarančios prašymo pagrindą, ar nepateikiami papildomi argumentai, leidžiantys abejoti ankstesnio atsakymo pagrįstumu. Kai pakartotinis prašymas nenagrinėjamas, institucija per 5 darbo dienas nuo pakartotinio prašymo gavimo institucijoje praneša asmeniui, kodėl jo prašymas nenagrinėjamas, ir nurodo šio sprendimo apskundimo tvarką.

Asmenų prašymai gali būti pateikiami **žodžiu** (telefonu ar tiesiogiai asmeniui atvykus į instituciją), **raštu** (tiesiogiai asmeniui atvykus į instituciją, atsiuntus paštu ar per pasiuntinį) ir **elektroniniu būdu** institucijos elektroninio pašto adresu.

Žodinis prašymas gali būti išdėstomas valstybės tarnautojui, „vieno langelio“ asmenų aptarnavimo padalinio, jeigu jis įsteigtas, ar kito padalinio atstovui, turinčiam įgaliojimus spręsti asmenims rūpimus klausimus telefonu arba aptarnauti asmenis.

Asmenų prašymai turi būti:

- parašyti valstybine kalba; ši nuostata netaikoma prašymams, siunčiamiems paštu;
- parašyti įskaitomai;
- asmens pasirašyti, nurodytas jo vardas, pavardė, gyvenamoji vieta (jeigu kreipiasi fizinis asmuo) arba pavadinimas, kodas, buveinės adresas (jeigu kreipiasi juridinis asmuo) ir duomenys ryšiui palaikyti.

Prašymai, pateikti nesilaikant taisyklėse nustatytų reikalavimų, nenagrinėjami, jeigu institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo nenusprendžia kitaip.

Asmens prašymas, pateiktas elektroniniu būdu ir pasirašytas elektroniniu parašu, **prilyginamas prašymui raštu**.

Elektroniniu būdu pateiktas prašymas sudaromas taip, kad prašymą gavusi institucija galėtų:

- atpažinti elektroninio dokumento formatą;
- atidaryti ir apdoroti jį elektroninių dokumentų valdymo sistemos ar kitomis institucijos naudojamomis informacinių technologijų priemonėmis;
- atpažinti prašymo turinį;
- identifikuoti elektroninį parašą ir prašymą pateikusį asmenį.

Draudžiama atsisakyti nagrinėti asmenų prašymus dėl to, kad nėra šią funkciją atliekančio valstybės tarnautojo. Valstybės tarnautojų atostogų, komandiruočių ir kitais nebuvimo tarnyboje atvejais asmenų prašymus nagrinėti turi būti pavedama kitiems valstybės tarnautojams.

Institucija turi organizuoti savo darbą taip, kad asmenys, norintys ar privalantys teisės aktų nustatyta tvarka pateikti prašymus asmeniškai, tai galėtų padaryti visą institucijos darbo dienos laiką. Institucija turi nustatyti ne mažiau kaip dvi papildomas asmenų prašymų priėmimo valandas per savaitę pasibaigus institucijos darbo dienos laikui.

TERITORIJOS ADMINISTRACINIŲ VIENETŲ, GYVENAMŲJŲ VIETŲ STEIGIMAS, JŲ RIBŲ KEITIMAS, ADRESŲ SUTEIKIMAS IR KEITIMAS

Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas nustato, kad Lietuvos teritorija skirstoma į administracinius vienetus – apskritis ir savivaldybes.

Apskričių yra 10 – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Utenos, Alytaus, Marijampolės, Telšių ir Tauragės. Pažymėtina, kad 2010 m. liepos 1 d. buvo panaikintos apskričių viršininkų administracijos, tačiau administraciniai vienetai – apskritis – liko.

Lietuvoje yra 60 savivaldybių. Nors jų pavadinimuose būna žodžiai „miesto“ ar „rajonų“, tačiau administracinis vienetas yra SAVALDYBĖ, pvz., Utenos rajono savivaldybė (bet ne „Utenos rajonas“).

Apskritis ir savivaldybes steigia ir panaikina, taip pat jų teritorijų ribas ir centrus nustato ir keičia Seimas Vyriausybės teikimu.

Steigiant, naikinant, taip pat keičiant ir nustatant apskričių ir savivaldybių ribas būtina atlikti vietos gyventojų apklausą.

Pasiūlymus steigti naujas savivaldybes, panaikinti esamas, nustatyti ir keisti jų teritorijų ribas ir centrus Vyriausybei turi teisę teikti gyventojų iniciatyvinė grupė ir savivaldybės taryba.

Lietuvos gyvenamosios vietovės yra miestai, miesteliai, kaimai ir viensėdžiai. Gyvenamąsias vietas nustato ir panaikina, jų teritorijų ribas bei pavadinimus nustato ir keičia Vyriausybė, atsižvelgdama į savivaldybės tarybos siūlymą, pateiktą įvertinus vietos gyventojų nuomonę.

Adresų suteikimas ir keitimas

Pavadinimus gatvėms, pastatams, statiniams ir kitiems savivaldybių teritorijose esantiems jų nuosavybės teisės objektams suteikia ir keičia savivaldybės taryba, vadovaudamasi Pavadinimų gatvėms, pastatams, statiniams ir kitiems objektams suteikimo, keitimo ir įtraukimo į apskaitą tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2014 m. kovo 13 d. įsakymu Nr. 1V-178.

Gatvių pavadinimai keičiami:

- keičiant gatvės vardą ar tipą,
- keičiant gatvės geografines charakteristikas,
 - kai gatvė pratęsiama ar sutrumpinama,
 - pertvarkomi gatvės posūkio taškai (keičiama jos forma),
- keičiant gatvės vardą ar tipą ir geografines charakteristikas, tokiu atveju:
 - vienai gatvės daliai pakeičiamos geografinės charakteristikos ir paliekamas buvęs gatvės vardas ar tipas, kitoms gatvės dalims suteikiami nauji vardai ar tipai,
 - visoms gatvės dalims suteikiami nauji vardai ar tipai,
 - sujungtai gatvei suteikiamas vienos iš buvusių gatvių pavadinimas;
 - gatvę priskyrus kitai gyvenamajai vietai, jei toks gatvės pavadinimas jau yra toje gyvenamojoje vietoje;
 - kai gatvės pavadinimas ar jos geografinės charakteristikos neatitinka aprašo ir Adresų formavimo taisyklių reikalavimų.

Gatvės pavadinimas panaikinamas, joje nelikus adresų objektų.

Gatvių pavadinimai gali būti naudojami tik juos įregistravus Adresų registre.

Savivaldybės administracijos direktorius ar jo pavedimu seniūnas informuoja gyventojus apie numatomą savivaldybės tarybos sprendimą suteikti, pakeisti ar panaikinti gatvės pavadinimą, paskelbdama viešai seniūnijos patalpose (ten kur seniūnijos yra įsteigtos), savivaldybės interneto svetainėje ir skelbimų lentose (ten, kur jos oficialiai įrengtos). Paskelbiama tekstinė informacija ir jos grafinė dalis (schema).

Savivaldybės tarybos sprendimas suteikti, pakeisti ar panaikinti gatvės pavadinimą priimamas ne anksčiau kaip po 10 darbo dienų po informacijos apie numatomą gatvės pavadinimo suteikimą, keitimą ar panaikinimą paskelbimo gyventojams.

Savivaldybės administracijos direktorius ar jo pavedimu seniūnas ne vėliau kaip

per 10 darbo dienų nuo Adresų registro tvarkymo įstaigos pranešimo apie įregistruotus ar panaikintus gatvių pavadinimus gavimo, informuoja apie savivaldybės tarybos sprendimą gyventojus paskelbdami viešai seniūnijos patalpose (ten kur seniūnijos įsteigtos), savivaldybės interneto svetainėje ir skelbimų lentose (ten, kur jos oficialiai įrengtos). Paskelbiama tekstinė informacija ir jos grafinė dalis (schema).

Savivaldybės administracijos direktorius ar jo pavedimu seniūnas apie suteiktą, pakeistą ar panaikintą gatvės pavadinimą papildomai gali informuoti gyventojus ir kitais būdais.

Sudarant ir rašant gatvių pavadinimus turi būti atsižvelgiama į Valstybinės lietuvių kalbos komisijos 2004 m. gruodžio 2 d. rekomendacijos Nr. 14 (R-2) nuostatas.

Gatvių, pastatų, statinių ir kitų objektų pavadinimai lentelėse, užrašuose, iškabose ar kelio informaciniuose ženkluose turi būti nurodomi taip, kaip jie yra įregistruoti Adresų registre ar Nekilnojamojo turto registre.

Numerių suteikimas ir keitimas

Numerius žemės sklypams, kuriuose leidžiama pastatų statyba, pastatams, pastatų kompleksams, butams, patalpoms ir korpusams suteikia, keičia ir apskaito savivaldybės administracijos direktorius arba jo pavedimu seniūnas, vadovaudamasis Numerių pastatams, patalpoms, butams ir žemės sklypams, kuriuose leidžiama pastatų statyba, suteikimo, keitimo ir apskaitos tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2014 m. kovo 13 d. įsakymu Nr. 1V-178.

Suteikus gatvėms pavadinimus ir juos įregistravus Adresų registre, numeriai žemės sklypams ir pastatams, pastatų kompleksams suteikiami nedelsiant, bet ne vėliau kaip per mėnesį.

Numeriai suteikiami iš eilės didėjimo tvarka. Pastatų kompleksui paprastai suteikimas vienas numeris.

Nauji numeriai suteikiami atsižvelgiant į jau esančius žemės sklypų, pastatų, pastatų kompleksų numerius. Siekiant nepažeisti jau esančių žemės sklypų, pastatų ir jų kompleksų numerių sekos, prie naujų žemės sklypų, pastatų ir jų kompleksų rašomos didžiosios raidės.

Sprendimą dėl numerių patalpoms ir butams suteikimo administracijos direktorius ar jo pavedimu seniūnas priima per 20 darbo dienų nuo rašytinio prašymo gavimo.

Žemės sklypų, kuriuose leidžiama pastatų statyba, pastatų ir jų kompleksų numeriai keičiami:

- žemės sklypus, kuriuose leidžiama pastatų statyba, pastatus, jų kompleksus priskyrimui kitai gatvei, gyvenamajai vietai;
- pakeitus žemės sklypų, kuriuose leidžiama pastatų statyba, pastatų, jų kompleksų numerių seką toje pačioje gatvėje ar gyvenamojoje vietoje;
- sujungus žemės sklypus, kuriuose leidžiama pastatų statyba, pastatus, jų kompleksus; tokiu atveju suteikiamas vienas iš buvusių žemės sklypų, kuriuose leidžiama pastatų statyba, pastatų ar jų kompleksų numerių, likę pertekliniai numeriai panaikinami;
- nelikus pastatų, jų kompleksų, jei jų vietoje pastatyti nauji pastatai ar jų kompleksai; naujai pastatytiems pastatams ar jų kompleksams suteikiamas vienas iš buvusių pastatų ar jų kompleksų numeris, iš naujo nustatomos pastatytų naujų pastatų ir jų kompleksų adreso koordinatės; Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registre išregistruojami pastatus, jų kompleksus ir jų vietoje nestatant naujų pastatų, jų kompleksų, jų numeriai panaikinami;
- sujungus gatves ar pakeitus jų geografines charakteristikas;
- kai esantys žemės sklypų, kuriuose leidžiama pastatų statyba, pastatų, jų kompleksų numeriai neatitinka aprašo ir/ar Adresų formavimo taisyklių reikalavimų;
- kai gyvenamosiose vietovėse, kuriuose buvo suteikti numeriai be gatvių pavadinimų, suformuojami nauji adreso objektai ir jų yra daugiau kaip 20.

Butų ir patalpų numeriai keičiami:

- sujungus butus ir patalpas; tokiu atveju butams ir patalpoms suteikiamas vienas iš buvusių butų ar patalpų numeris;
 - padalinus butus ir patalpas; tokiu atveju butams ir patalpoms suteikiamas vienas iš dalinamų butų ar patalpų numeris su didžiąja raide;
 - performavus sunumeruotus butus ir patalpas; suformuotiems naujiems butams ar patalpoms suteikiamas vienas iš buvusių performuotų butų ar patalpų numeris;
- kai esantys butų ir patalpų numeriai neatitinka aprašo ir / ar Adresų formavimo taisyklių reikalavimų.

Korpusų numeriai keičiami:

- priskyrimui kitam pastatų kompleksui;
- pakeitus korpusų numerių seką tame pačiame pastatų kom-

plekse;

- kai esantys korpusų numeriai neatitinka aprašo ir Adresų formavimo taisyklių reikalavimų.

Savivaldybės administracijos direktorius ar jo pavedimu seniūnas privalo informuoti gyventojus apie numatomus suteikti, pakeisti ar panaikinti žemės sklypų, kuriuose leidžiama pastatų statyba, pastatų, jų kompleksų, butų, patalpų ar korpusų numerius, paskelbdamas viešai seniūnijos patalpose (ten kur seniūnijos yra įsteigtos), savivaldybės interneto svetainėje ir skelbimų lentose (ten, kur jos oficialiai įrengtos).

Sprendimas suteikti, pakeisti ar panaikinti numerius priimamas ne anksčiau kaip po 10 darbo dienų po informacijos paskelbimo gyventojams.

Savivaldybės administracijos direktorius ar jo pavedimu seniūnas ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo Adresų registro tvarkymo įstaigos pranešimo apie įregistruotus ar panaikintus adresus gavimo, turi informuoti gyventojus apie suteiktus, pakeistus ar panaikintus numerius, paskelbdama viešai seniūnijos patalpose (ten kur seniūnijos yra įsteigtos), savivaldybės interneto svetainėje ir skelbimų lentose (ten, kur jos oficialiai įrengtos). Paskelbiama tekstinė informacija ir jos grafinė dalis (schema).

SVARBŪS ASMENS DOKUMENTAI: ASMENS TAPATYBĖS KORTELĖ, PASAS, VAIRUOTOJO PAŽYMĖJIMAS

Asmens tapatybės kortelė yra Lietuvos Respublikos piliečio asmens dokumentas, **patvirtinantis jo asmens tapatybę ir pilietybę** ir skirtas naudoti Lietuvos Respublikoje. Asmens tapatybės kortelė gali būti naudojama vykti į užsienio valstybes, su kuriomis yra sudarytos atitinkamos tarptautinės sutartys ar susitarimai. Asmens tapatybės kortelės galiojančiomis kelionėms pripažįsta ES valstybės narės ir šios šalys: Islandija, Juodkalnija, Makedonija, Norvegija, San Marinas, Serbija, Šveicarija (daugiau informacijos www.pasienis.lt, www.urm.lt)

Pasas yra piliečio asmens dokumentas, **patvirtinantis jo asmens tapatybę ir pilietybę** ir skirtas vykti į užsienio valstybes arba naudoti Lietuvos Respublikoje. Kiekvienas 16 metų sulaukęs pilietis, gyvenantis Lietuvoje, privalo turėti asmens tapatybės kortelę arba Lietuvos Respublikos pasą. Pilietis, norėdamas gauti šiuos dokumentus, turi pats kreiptis į pasirinktą (nesvarbu, kur asmuo yra deklaravęs

gyvenamąją vietą) migracijos tarnybą (taip bendrai vadinami teritorinių policijos įstaigų migracijos padaliniai: migracijos valdyba, skyriai, poskyriai, grupės). Migracijos tarnybų sąrašą ir jų kontaktinius duomenis galima rasti interneto svetainėje www.migracija.lt

Asmens tapatybės kortelė ar pasas, jei asmuo pageidauja, gali būti išduoti ir piliečiui, neturinčiam 16 metų, bet tokiu atveju prašymą turi pateikti vienas iš nepilnamečio piliečio tėvų (įtėvių), globėjas (rūpintojas). Jeigu vaiko tėvai išsituokę, asmens tapatybės kortelė išduodama ar keičiama vieno iš tėvų (įtėvių), su kuriuo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, prašymu. Nepilnametis pilietis, vyresnis nei 1 metų, irgi privalo dalyvauti pateikiant prašymą!

Pilietis, norintis pakeisti asmens tapatybės kortelę, migracijos tarnybai privalo pateikti keičiamą asmens tapatybės kortelę, o norintis pasikeisti pasą – keičiamą pasą. Sutikrinus duomenis, šie dokumentai gražinami.

Migracijos tarnybose yra įdiegta biometrinių duomenų registravimo įranga, todėl nuotraukų atsinešti nebūtina.

Praradęs asmens tapatybės kortelę ar pasą, pilietis apie tai turi pranešti (užpildyti nustatytos formos pranešimą) policijai ar migracijos tarnybai, ar Lietuvos Respublikos diplomatinei atstovybei ar konsulinei įstaigai užsienio valstybėje (jei asmens tapatybės kortelę ar pasą prarado būdamas užsienyje) arba prisijungęs prie Viešųjų paslaugų, susijusių su asmens ir kitų dokumentų išdavimu, konsultavimu, teikimo Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams informacinės sistemos. Prarasta asmens tapatybės kortelė ar pasas skelbiami negaliojančiais.

Už asmens tapatybės kortelės ir paso išdavimą sumokama valstybės rinkliava.

Asmens tapatybės kortelė išduodama:

- Bendra tvarka (per vieną mėnesį) – 30 litų (8,69 EUR).
- Skubos tvarka per 5 darbo dienas – 70 litų (20,27 EUR).
- Skubos tvarka per 1 darbo dieną (24 val.) – 110 litų (31,86 EUR).
- Vaikams iki 18 metų, taip pat asmenims, kuriems sukako senatvės pensijos amžius, bendra tvarka – 15 litų (4,34 EUR).

Pastaba. Vaikams iki 18 metų, taip pat asmenims, kuriems sukako senatvės pensijos amžius, nurodyta lengvatinė rinkliava taikoma tik už vieno asmens tapatybės patvirtinančio dokumento (asmens tapatybės kortelės ar paso) išdavimą (keitimą) ir tik bendra tvarka

Lietuvos Respublikos pasas išduodamas:

- Bendra tvarka (per vieną mėnesį) – 150 litų (43,44 EUR).
- Skubos tvarka per 5 darbo dienas – 200 litų 57,92 EUR).
- Skubos tvarka per 1 darbo dieną (24 val.) – 250 litų (72,4 EUR).
- Vaikams iki 18 metų, taip pat asmenims, kuriems sukako senatvės pensijos amžius, bendra tvarka – 75 litai (21,7 EUR).

Pastaba. Vaikams iki 18 metų, taip pat asmenims, kuriems sukako senatvės pensijos amžius, nurodyta lengvatinė rinkliava taikoma tik už vieno asmens tapatybę patvirtinančio dokumento (asmens tapatybės kortelės ar paso) išdavimą (keitimą) ir tik bendra tvarka.

Vairuotojo pažymėjimus, patvirtinančius teisę vairuoti motorines kelių transporto priemones: mopedus, motociklus, automobilius, autobusus ir troleibusus, išduoda valstybės įmonė „Regitra“. **Vairuotojo pažymėjimas nelaikomas asmens tapatybę patvirtinančiu dokumentu.**

Pažymėjimai išduodami nuolat Lietuvoje gyvenantiems ir čia savo gyvenamąją vietą deklaravusiems asmenims. Nuolatinė gyvenamoji vieta – pareiškėjo gyvenamoji vieta, kurioje jis paprastai gyvena bent 185 dienas kiekvienais kalendoriniais metais dėl asmeninių ir darbo ryšių arba, jeigu jis darbo ryšių neturi, tik dėl asmeninių ryšių, kurie artimai sieja pareiškėją su vieta, kurioje jis gyvena; pareiškėjo, kurio darbo ir asmeniniai ryšiai yra skirtingose vietose ir kuris dėl to skirtingose vietose, esančiose dviejose ar daugiau valstybių, pakaitomis gyvena, gyvenamoji vieta laikoma jo asmeninių ryšių vieta tik tada, jei pareiškėjas čia nuolat sugrįžta (ši sąlyga netaikytina, kai pareiškėjas užsienio valstybėje gyvena, kad atliktų apibrėžtos trukmės užduotį); mokyklos ar universiteto lankymas nereiškia nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimo.

Vairuotojo pažymėjimas gali būti pristatomas pareiškėjo pageidaujama adresu (tačiau tik Lietuvos teritorijoje).

Detali vairuotojo pažymėjimų išdavimo tvarka nustatyta Motorinių transporto priemonių vairuotojo pažymėjimų išdavimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2008 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. 1V-328.

- Vairuotojo pažymėjimo išdavimas – 49 Lt (14,19 EUR).
- Vairuotojo pažymėjimo išdavimas skubos tvarka:
- per vieną darbo dieną – 129 (37,36 EUR).
- per tris darbo dienas – 79 Lt (22,88 EUR).
- Vairuotojo pažymėjimo pristatymas pareiškėjo nurodytu adresu – 21 Lt (6,08 EUR).
- (Parengta pagal informaciją, nurodytą interneto svetainėse www.policija.lt, www.regitra.lt)

GYVENAMOSIOS VIETOS DEKLARAVIMAS

Lietuvos Respublikos gyventojų gyvenamosios vietos deklaravimo sąlygas ir tvarką, deklaravimo duomenų pateikimą, apskaitą, tvarkymą ir naudojimą, nevaržant asmenų teisės laisvai kilnotis ir pasirinkti gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, laisvai išvykti iš Lietuvos, nustato Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymas (išskyrus tuos atvejus, kai šios teisės varžomos kitų įstatymų). **Gyvenamosios vietos deklaravimas** – pagrindinės vietos, kurioje asmuo faktiškai dažniausiai gyvena ir su kuria jis yra labiausiai susijęs, adresą duomenų pateikimas deklaravimo įstaigai.

Gyvenamąją vietą deklaruoti privaloma. Taip pat privaloma pranešti, kai ji pakeičiama.

Gyvenamąją vietą privalo deklaruoti:

- Lietuvos Respublikos piliečiai, atvykę gyventi į Lietuvos Respubliką ilgiau kaip 183 dienoms per metus, keičiantys gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje ar išvykstantys iš Lietuvos Respublikos ilgesniam kaip šešių mėnesių laikotarpiui;
- Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių narių piliečiai, atvykę gyventi į Lietuvos Respubliką ilgiau kaip tris mėnesius per pusę metų ir Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustatyta tvarka įgiję teisę gyventi Lietuvos Respublikoje, keičiantys gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje ar išvykstantys iš Lietuvos Respublikos ilgesniam kaip šešių mėnesių laikotarpiui;
- leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje turintys užsienio valstybių,

ne Europos Sąjungos valstybių narių ar ne Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių narių piliečiai ir asmenys be pilietybės, atvykę gyventi į Lietuvos Respubliką ar keičiantys gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje arba išvykstantys iš Lietuvos Respublikos ilgesniam kaip šešių mėnesių laikotarpiui.

Asmenys gyvenamąją vietą deklaruoja:

- seniūnijoje, aptarnaujančioje tą savivaldybės teritorijos dalį, kurioje jie gyvena, o jeigu savivaldybėje seniūnija neįsteigta arba savivaldybės teritorija nepriskirta seniūnijai – kitame savivaldybės administracijos padalinyje, kuriam pavesta įgyvendinti deklaravimo įstaigos funkciją;
- konsulinėse įstaigose, jei užsienio valstybėse gyvenantys asmenys, kurie iš Lietuvos Respublikos išvyko trumpesniam kaip šešių mėnesių laikotarpiui, liko užsienio valstybėje ilgiau negu šešis mėnesius;
- deklaracijas galima pateikti ir internetu www.epaslaugos.lt

Asmenys, deklaruojantys gyvenamąją vietą, pateikia:

- atitinkamą nustatytos formos užpildytą deklaraciją;
- asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą:
 1. Lietuvos Respublikos piliečio pasą, asmens tapatybės kortelę arba pasą, – kai gyvenamąją vietą deklaruoja Lietuvos Respublikos piliečiai;
 2. Europos Bendrijų valstybės narės piliečio leidimą gyventi arba galiojantį Europos Sąjungos valstybės narės piliečio ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės piliečio pasą arba asmens tapatybės kortelę ir dokumentą, patvirtinantį, kad asmuo įgijo teisę gyventi Lietuvos Respublikoje, ar įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą šio dokumento kopiją, – kai gyvenamąją vietą deklaruoja Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių narių piliečiai, Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustatyta tvarka įgiję teisę gyventi Lietuvos Respublikoje;
 3. Europos Bendrijų valstybės narės piliečio leidimą gyventi nuo-

lat arba galiojantį Europos Sąjungos valstybės narės piliečio ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės piliečio pasą arba asmens tapatybės kortelę ir dokumentą, patvirtinantį, kad asmuo įgijo teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje, ar įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą šio dokumento kopiją, – kai gyvenamąją vietą deklaruoja Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių narių piliečiai, Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustatyta tvarka įgiję teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje;

4. leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, leidimą nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje, Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimą gyventi Europos Bendrijoje, Europos Bendrijų valstybės narės piliečio leidimą gyventi, Europos Bendrijų valstybės narės piliečio leidimą gyventi nuolat, Europos Sąjungos valstybės narės piliečio šeimos nario leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje ar Europos Sąjungos valstybės narės piliečio šeimos nario leidimą gyventi nuolat Lietuvos Respublikoje, – kai gyvenamąją vietą deklaruoja kitų užsienio valstybių piliečiai bei asmenys be pilietybės;
- vaikų asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus, – kai deklaruojama nepilnamečių gyvenamoji vieta; jeigu Lietuvos Respublikos piliečio pasas, asmens tapatybės kortelė ar pasas vaikui nebuvo išduoti ar negalioja, pateikiamas vaiko gimimo liudijimas;
 - globą (rūpybą) ar atstovavimą patvirtinančius dokumentus, ar šių dokumentų įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintus nuorašus (kopijas) ir savo asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, – kai asmens gyvenamąją vietą deklaruoja globėjas (rūpintojas) arba socialinės globos ar sveikatos priežiūros įstaigos atstovas;
 - dokumentus, patvirtinančius nuosavybės ar kitokio teisėto valdymo, naudojimo ar disponavimo teisę į gyvenamąją patalpą, arba įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintus šių dokumentų nuorašus (kopijas);
 - atskirą gyvenamosios patalpos savininko arba bendraturčių (jeigu bendraturčių nuosavybės teisės dalys nėra nustatytos) ar jo (jų) įgalioto asmens parašu patvirtintą sutikimą, kad asmuo apsigyventų savininkui (bendraturčiams) priklausančioje gyvenamojoje patal-

poje (išskyrus atvejus, kai gyvenamąją vietą deklaruoja gyvenamosios patalpos savininkas), jeigu šio sutikimo nėra deklaracijoje;

- dokumentą, patvirtinantį gyvenamąją vietą, jeigu asmuo nėra gyvenamosios vietos savininkas, nuomininkas ar subnuomininkas (pvz., gyvena viešbutyje ar pan.);
- deklaravimo įstaigai paprašius – kitus dokumentus (pvz., gyvenamosios patalpos savininko (bendraturčių) įgaliojimą ar kt.).

Lietuvos Respublikos gyventojas vienu metu deklaruoja tik vieną gyvenamąją vietą, net jei gyventų keliuose vietose.

Nelaikomi pakeitusiais deklaruotą gyvenamąją vietą:

- Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose bei atstovybėse prie tarptautinių organizacijų, tarptautinėse organizacijose dirbantys Lietuvos Respublikos piliečiai ir kartu su jais išvykę šeimos nariai visą darbo šiose įstaigose ar organizacijose laiką;
- asmenys, atliekantys privalomąją karo arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą;
- asmenys, kurie gydomi stacionarinėse sveikatos priežiūros įstaigose;
- moksleiviai ir studentai mokymosi laikotarpiui;
- asmenys, atliekantys laisvės atėmimo bausmę, laikomi kardomojo kalnimo vietose;
- jūreiviai.

Asmuo laikomas deklaravusiu gyvenamąją vietą nuo deklaracijos pateikimo deklaravimo įstaigai dienos.

Asmenys, privalantys deklaruoti gyvenamąją vietą, ją deklaruoja per 7 darbo dienas nuo pareigos deklaruoti gyvenamąją vietą atsiradimo.

Asmenys, išvykstantys iš Lietuvos ilgesniam nei šešių mėnesių laikotarpiui, deklaruoja apie gyvenamosios vietos pakeitimą ne anksčiau kaip prieš 7 darbo dienas iki išvykimo.

Gyvenamąją vietą deklaravusio asmens prašymu deklaravimo įstaiga (išskyrus konsulines įstaigas) išduoda dokumentą, patvirtinantį asmens deklaruotą gyvenamąją vietą – nustatytos formos pažymą apie asmens deklaruotą gyvenamąją vietą. Deklaravimo įstaiga (išskyrus konsulines įstaigas) gyvenamosios patalpos

savininkui taip pat išduoda pažymą apie jam priklausančioje gyvenamojoje patalpoje savo gyvenamąją vietą deklaravusius asmenis.

Deklaravimo duomenų taisymas, keitimas ir naikinimas

Išvykimo deklaracijos. Išvykimo deklaracijas pildo asmenys kurie palieka Lietuvos Respubliką ne trumpesiam kaip 6 mėn. laikotarpiui. Kreipiantis į deklaravimo įstaigą su savimi būtina turėti asmens dokumentą. Vaikas, kuriam pildoma išvykimo deklaracija, privalo turėti pasą ar asmens tapatybės kortelę

Prašymai dėl asmenų gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų panaikinimo. Prašymai dėl negyvenančių asmenų gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų panaikinimo priimami tik iš patalpų savininkų. Kreipiantis į deklaravimo įstaigą reikalingi dokumentai:

- nuosavybę patvirtinantys dokumentai;
- asmens dokumentas;
- laisvos formos prašymas panaikinti negyvenančių asmenų gyvenamosios vietos deklaravimo duomenis.

Prašymai dėl deklaravimo duomenų taisymo ir keitimo. Prašymai dėl deklaravimo duomenų taisymo ir keitimo priimami iš asmenų, deklaravusių gyvenamąją vietą, ir gyvenamosios patalpos savininkų. Reikalingi dokumentai:

- jeigu kreipiasi patalpų savininkas:
 - jo asmens dokumentas;
 - nuosavybę patvirtinantys dokumentai.
- kitu atveju:
 - asmens, kuris kreipiasi, dokumentas;
 - vaikų gimimo liudijimai, jeigu kreipiamasi dėl savo nepilnamečių vaikų duomenų taisymo.

KORUPCIJAI – NE

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme korupcija apibrėžta kaip valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens tiesioginis ar netiesioginis siekimas, reikalavimas arba priėmimas turtinės ar kitokios

asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) sau ar kitam asmeniui už atlikimą arba neatlikimą veiksmo pagal einamas pareigas, taip pat valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiksmai arba neveikimas siekiant, reikalaujant turtinės ar kitokios asmeninės naudos sau arba kitam asmeniui ar šią naudą priimant, taip pat tiesioginis ar netiesioginis siūlymas ar suteikimas valstybės tarnautojui, jam prilygintam asmeniui turtinės ar kitokios asmeninės naudos (dovanos, paslaugos, pažado, privilegijos) už atlikimą arba neatlikimą veiksmų pagal valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens einamas pareigas, taip pat tarpininkavimas darant šias nurodytas veikas

Pagal Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymą korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos yra kyšininkavimas, prekyba poveikiu, papirkimas, kitos nusikalstamos veikos, jeigu jos padarytos viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos: piktnaudžiavimas tarnybine padėtimi arba įgaliojimų viršijimas, piktnaudžiavimas oficialiais įgaliojimais, dokumentų ar matavimo priemonių suklastojimas, sukčiavimas, turto pasisavinimas ar iššvaistymas, tarnybos paslapties atskleidimas, komercinės paslapties atskleidimas, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimas, kišimasis į valstybės tarnautojo ar viešojo administravimo funkcijas atliekančio asmens veiklą ar kitos nusikalstamos veikos, kai tokių veikų padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti ar užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą.

Jeigu asmuo turi žinių arba pagrįstų įtarimų apie valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens padarytas, daromas ar ketinamas daryti korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, reikėtų kreiptis į Specialiųjų tyrimų tarnybą.

Apie korupcijos atvejį galima pranešti raštu, visą parą veikiančiu „karštosios linijos“ telefonu Vilniuje (8 5) 266 3333 (taip pat ir poilsio dienomis), elektroniniu paštu pranesk@stt.lt, faksu (8 5) 266 3307 arba palikti pranešimą Specialiųjų tyrimų tarnybos interneto svetainėje www.stt.lt

Asmenys, pageidaujantys tiesiogiai kreiptis į STT pareigūnus, priimami STT Administravimo valdybos Pareiškimų nagrinėjimo skyriuje, esančiame Vilniuje, A. Jakšto g. 6, arba Tarnybos teritoriniuose padaliniuose: Kaune, Spaustuvininkų g. 7; Panevėžyje, Vasario 16-osios g. 22; Šiauliuose, Vilniaus g. 140; Klaipėdoje, Pilies g. 12A.

Kreipiantis raštu pageidautina nurodyti:

- vardą, pavardę;
- gyvenamosios vietos adresą (atsakymui pateikti);
- valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens, kurio veiksmai skundžiami, vardą, pavardę, pareigas arba institucijos pavadinimą;
- skundžiamus veiksmus, kuriais pasireiškia korupcinio pobūdžio nusikalstama veika, taip pat vietą, laiką, aplinkybes, asmenis, galinčius patvirtinti aplinkybes, ir kitas, Jūsų manymu, reikšmingas aplinkybes.

Specialiųjų tyrimų tarnybos pareigūnai užtikrina asmens duomenų ir suteiktos informacijos konfidencialumą. Gauta informacija neskelbiama viešai, neperduodama pažeidimą planuojantiems daryti, darantiems arba padariusiems ar tretiesiems asmenims.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos įstatymai draudžia šmeižti ar melagingai kaltinti kitą asmenį nusikaltimo padarymu. Už tokius veiksmus nustatyta baudžiamoji atsakomybė Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 236 straipsnyje.

(Parengta pagal informaciją, nurodytą interneto svetainėje www.stt.lt)

DISKRIMINACIJAI – NE

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba nagrinėja gyventojų skundus dėl diskriminavimo lyties, lytinės orientacijos, negalios, amžiaus, rasės, etninės priklausomybės, tautybės, religijos, tikėjimo, kalbos, kilmės, socialinės padėties, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindais.

Tiesioginė diskriminacija dėl lyties – pasyvus ar aktyvus elgesys, kuriuo išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas, taip pat teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl asmens lyties.

Tiesioginė diskriminacija dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindų, tai elgesys su asmeniu, kai dėl minėtų pagrindų jam taikomos prastesnės sąlygos negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

Netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės normos ar vertinimo kriterijaus, kurie formaliai yra vienodi visiems asmenims, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas ar privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas vienai iš lyčių ar tam tikro amžiaus, tam tikros rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu

Seksualinis priekabiavimas, kuris apibrėžiamas kaip užgaulus, žodžiu ar fiziniu veiksniu išreikštas seksualinio pobūdžio elgesys su asmeniu, su kuriuo sieja darbo, tarnybiniai ar kitokio priklausomumo santykiai.

Priekabiavimas – nepageidaujamas elgesys, kai dėl asmens lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.

Lygių galimybių kontrolierius netiria šeimos ir privataus gyvenimo sričių. Kiekvienas fizinis ir juridinis asmuo turi teisę pateikti Lygių galimybių kontrolieriui skundą dėl lygių teisių pažeidimo. Skundai teikiami raštu: pareiškėjas arba jo įgaliotas asmuo skundą lygių galimybių kontrolieriui gali atsiųsti paštu Šeimyniškių g. 1A, 09312 Vilnius (5 aukštas), faksu (8 5) 261 2725, elektroniniu paštu mvlgk@lrs.lt. It ar atnešti į Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos priimamąjį.

Pareiškėjas taip pat gali pateikti skundą žodžiu ar telefonu. Kontrolierius, įžvelgęs pateiktoje informacijoje ar pranešimuose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo ar Lygių galimybių įstatymo pažeidimo požymius, gali pradėti tyrimą savo iniciatyva. Pastebėjęs Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo ar Lygių galimybių įstatymo pažeidimo požymius žiniasklaidoje, lygių galimybių kontrolierius taip pat gali pradėti tyrimą savo iniciatyva.

Skundą galima paduoti per 3 mėnesius nuo skundžiamųjų veiksnių padarymo. Skundai, paduoti praėjus šiam terminui, paprastai nėra nagrinėjami.

Skundo formą ir išsamesnę informaciją galima rasti interneto svetainėje <http://www.lygybe.lt/lt/skundu-nagrinejimas.html>

(Parengta pagal informaciją nurodytą interneto svetainėje www.lygybe.lt)

GYVENTOJŲ SAUGUMUI UŽTIKRINTI



BENDRUOMENĖS PAREIGŪNAS – KAS JIS?

Nuo 2014 m. vasario 1 d. teritorinėse policijos įstaigose veiklą pradėjo specializuoti bendruomenės pareigūnai.

Bendruomenės pareigūnas – policijos komisariato prevencijos padalinio pareigūnas, kuris savo veikla (susitikimuose su prižiūrimos teritorijos gyventojais, nevyriausybinį ir privačių organizacijų atstovais) siekia įtraukti kuo daugiau visuomenės narių į viešosios tvarkos saugojimo ir savo gyvenamosios, darbo ar kitokios buvimo aplinkos saugumo stiprinimo veiklą ir atlieka kitus nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų bendrajai, individualiajai ir situacijų prevencijai priskiriamus aktyvius veiksmus.

Bendruomenės pareigūno funkcijos nustatytos Viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūno tarnybinės veiklos apraše, patvirtintame Lietuvos policijos generalinio komisaro 2013 m. liepos 19 d. įsakymu Nr. 5-V-615.

Bendruomenės pareigūnai bendraudami ir bendradarbiaudami su savivaldybių institucijomis ir kitais socialiniais partneriais:

- vykdo prevencinę veiklą;
- formuoja prižiūrimoje teritorijoje saugią gyvenamąją aplinką ir tuo tikslu skleidžia informaciją apie apsisaugojimo nuo nusikalstamų veikų būdus ir priemones;
- skatina gyventojus tapti policijos rėmėjais ir burtis į saugios kaimynystės grupes;
- vykdo kitas su baudimu ar sankcijų taikymu nesusijusias funkcijas.

Bendruomenės pareigūnai įgyvendina Lietuvos policijos generalinio komisaro ir Lietuvos savivaldybių seniūnų asociacijos 2008 m. lapkričio 4 d. pasirašytos bendradarbiavimo sutarties nuostatas dėl bendradarbiavimo nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų prevencijos srityje, taip pat plėtojant saugios kaimynystės ir vienkiemių bei atokesnių gyvenamųjų vietovių gyventojų saugumo didinimo prevencijos projektus.

Dėl konkrečių bendruomenės pareigūnų kontaktų siūloma kreiptis į savo teritorinį policijos padalinį.

„SAUGIOS KAIMYNYSTĖS“ PROGRAMA

„Saugios kaimynystės“ programa – viena iš nusikaltimų prevencijos programų, pagrįsta gyventojų ir bendruomenių įtraukimu į prevencinę veiklą, pradėta aktyviau plėtoti Lietuvoje nuo 2007 metų.

„Saugios kaimynystės“ programos tikslai:

- Mažinti teritorijoje įvykdomų nusikaltimų ir administracinių teisės pažeidimų skaičių;
- Apsaugoti gyventojų turtą nuo vagysčių ir turto niokojimo atvejų.
- Mažinti galimybes vykdyti nusikalstamas veikas ir skatinti nepakantumą anti-socialiniam elgesiui konkrečiose teritorijose.
- Atgrasinti nusikaltėlius nuo ketinimų vykdyti nusikaltimus (vagystes, aplinkos niokojimą, turto gadinimą ir pan.).
- Įtraukti į nusikaltimų prevencijos veiklą gyventojus, skatinti juos kurti saugią aplinką ir patiems ja rūpintis.
- Užtikrinti policijai pateikiamos informacijos efektyvumą, didinti išaiškintų nusikaltimų skaičių, gyventojus įtraukiant į nusikaltimų tyrimo veiklas kaip liudininkus ir kaip papildomus įrodymus panaudojant technines gyventojų įrengtas priemones (pvz., vaizdo kamerų įrašus).
- Ugdyti gyventojų sąmoningumą ir skatinti bendruomeniškumą bei komunikaciją su valstybės ir savivaldybių institucijomis sprendžiant aktualius gyventojams klausimus.

„Saugios kaimynystės“ grupių skaičius Lietuvoje

	SKG skaičius 2014 m.*	Gyventojų skaičius 2014 m.	SKG skaičius 1000 gyventojų
Vilniaus apskritis	202	806 106	0,25
Kauno apskritis	286	587 238	0,49
Klaipėdos apskritis	153	329 013	0,46
Šiaulių apskritis	183	285 763	0,64
Panevėžio apskritis	141	238 748	0,59
Utenos apskritis	183	142 564	1,28
Alytaus apskritis	163	149 851	1,09
Telšių apskritis	96	145 482	0,66
Tauragės apskritis	81	104 623	0,77
Marijampolės apskritis	114	154 084	0,74

* Policijos departamento duomenimis

„Saugios kaimynystės“ partneriai

Policijos pareigūnai:

- Teikia gyventojams informaciją apie teritorijoje vykdomų nusikalstamų veikų tendencijas.
- Aktyviai bendradarbiauja su bendruomenėmis parenkant priemones, padedančias kurti saugią aplinką.
- Moko gyventojus ir koordinuoja nusikalstamumo prevencijos veiklą;
- Teikia informaciją apie gyventojų problemų sprendimo būdus ir valstybės institucijas, atsakingas už jų sprendimą.
- Propaguoja „Saugios kaimynystės“ idėjas, skatina gyventojus įsitraukti į programos veiklą.
- Organizuoja papildomą patruliavimą „Saugios kaimynystės“ veiklą vykdančiose teritorijose.
- Teikia gyventojams informaciją apie vykdomas prevencines priemones, gyventojų įtraukimą į tokias veiklas.

Savivaldybės institucijos:

- Pagal galimybes finansuoja nusikalstamumo prevencijos projektus, skatina gyventojus vystyti ir inicijuoti tokius projektus.
- Suteikia patalpas gyventojų susirinkimams.
- Suderina bendrus aplinkos tvarkymo, socialinių klausimų sprendimo veiksmus su bendruomenėmis ir gyventojais, koordinuoja gyventojų veiklą.

Bendruomenės ir „Saugios kaimynystės“ grupės:

- Stebi aplinką ir informuoja policijos pareigūnus bei kitas valstybės institucijas apie kylančias problemas.
- Kuria saugią aplinką – pasirūpina šarvo durų įrengimu, apšvietimo sutvarkymu, langų sustiprinimu, vaizdo kamerų įrengimu ir pan.
- Kuria ir įgyvendina nusikalstamumo prevencijos projektus.
- Aktyviai bendradarbiauja su policijos pareigūnais ir savivaldybės institucijomis sprendžiant aktualius klausimus.
- Skleidžia informaciją bendruomenei.
- Moko gyventojus įgyvendinti „Saugios kaimynystės“ veiklas (stebėti aplinką, informuoti pareigūnus, pasirinkti priemones, padedančias kurti saugią aplinką ir pan.).

Seniūnaičiai:

- Perduoda gyventojams policijos ir savivaldybės institucijų informaciją, susijusią su saugios aplinkos kūrimu.
- Išsiaiškina aktualiausias gyventojų problemas ir jas perduoda atsakingoms institucijoms.
- Skatina gyventojus burtis į „Saugios kaimynystės“ grupes bei plėtoti programoje numatytas veiklas.
- Organizuoja bendrus gyventojų, policijos pareigūnų ir savivaldybės darbuotojų susitikimus, platina informaciją apie juos ir skatina žmones juose dalyvauti.
- Tarpininkauja bendruomenėms sprendžiant aktualius klausimus, atstovauja gyventojų interesams įvairiose valstybės institucijose.

„Saugios kaimynystės“ grupių asociacija

Stengiantis suaktyvinti „Saugios kaimynystės“ veiklą Lietuvoje, užtikrinti tinkamą programos idėjų viešinimą bei inicijuoti aiškesnę programos įtvirtinimą Lietuvos Respublikos įstatymuose, 2013 m. spalio mėnesį įkurta „Saugios kaimynystės“ grupių asociacija.

Dėl išsamesnės informacijos apie „Saugios kaimynystės“ programą kreiptis el. paštu: skg.asociacija@gmail.com arba telefonu 8 686 26057.

(Parengta pagal „Saugios kaimynystės“ grupių asociacijos pateiktą informaciją)

SKUBIOS PAGALBOS NUMERIS – 112

Skubios pagalbos numeriu 112 reikėtų skambinti kilus **realiai grėsmei** gyvybei, sveikatai, saugumui, aplinkai ar turtui, kai pagalbos tarnybos turi **nedelsdamos atvykti** į nelaimės vietą bei suteikti skubią pagalbą.

Kilus grėsmei numeriu 112 galima išsikviesti ugniagesius gelbėtojus, policiją ir greitąją medicinos pagalbą. Skambinti numeriu 112 reikia šiais pavojingų **situacijų atvejais:**

- gaisras;
- apiplėšimas;
- muštynės;
- automobilių avarija;
- policijos ieškomas asmuo;

- muštynės;
- smurtas šeimoje;
- sprogmuo;
- bandymas nusišudyti;
- guli žmogus;
- kraujavimas;
- žaibo ar elektros smūgis.

Patarimai skambinant numeriu 112:

- ištikus nelaimei skambinti drąsiai;
- pasirinkti (pasitraukti į) vietą, iš kurios galima saugiai paskambinti;
- jeigu galima, skambinti ir kalbėti pačiam (-iai);
- telefono aparato klaviatūroje surinkti tik šiuos tris skaitmenis – 112 ir paspausti skambinimo klavišą; jokių šalies, miestų, rajonų ar kitokių kodų prieš numerį 112 rinkti nereikia;
- sulaukti, kol operatorius atsakys į skambutį; jei po kelių kvietimo signalų nesulaukiama atsiliepiant operatoriaus, jokia būdu nenutraukti pradėto skambučio ir neskambinti iš naujo dar kartą; kiekvienas pakartotas skambutis bus laikomas nauju ir bus nukeltas į skambučių eilės pabaigą, todėl prisiskambinimo laikas gali pailgėti;
- atsiliepus operatoriui prisistatyti bei trumpai ir aiškiai pasakyti, kas ir kam atsitiko;
- nurodyti vietą (ir tikslų adresą, jeigu žinomas); paaiškinti operatoriui, kaip šią vietą lengviau rasti;
- atsakyti į visus operatoriaus užduotus klausimus;
- laikytis operatoriaus teikiamų patarimų, su juo nesiginčyti;
- nepadėti ragelio, kol operatorius pasakys, jog pokalbį galima baigti;
- baigus pokalbį, pasistengti neužimti telefono linijos, iš kurios skambinta, nes operatoriui gali prireikti su skambinusiuoju susisiekti ir paprašyti papildomos informacijos;
- jei situacija nelaimės vietoje pasikeičia (pagerėja ar pablogėja), paskambinti numeriu 112 dar kartą ir apie tai pranešti.

Per parą skubios pagalbos numeriu 112 paskambinama apie 8000–12000 kartų. Į kiekvieną skambutį būtina kuo greičiau atsakyti, greitai ir tiksliai įvertinti situaciją ir nelaimės vietą išsiųsti atitinkamas pagalbos tarnybas. Deja, nemažą skambučių

dalį (65–75 proc.) sudaro atvejai, kai pagalbos numeriu naudojamas ne pagal jo tiesioginę ir vienintelę paskirtį – išsikviesti skubią pagalbą. Paskambinę asmenys dažnai piktavališkai įžeidinėja Bendrojo pagalbos centro operatorius arba komentuoja įvairius įvykius, atskirus asmenų (šou žvaigždžių ar politikų) poelgius ar pasisakymus. Tokie skambučiai daro neigiamą poveikį operatorių darbo krūviui ir kokybei. Tačiau svarbiausia – tokie asmenys kenkia tiems, kuriems tuo pat metu iš tikrųjų reikalinga pagalba ir kurie negali prisiskambinti numeriu 112 dėl netikslingai užimtų telefono linijų, o pagalbos tarnybos negali atvykti ten, kur jos yra reikalingiausios.

Už piktavališką elgesį skambinant numeriu 112 gresia administracinė ir baudžiamoji atsakomybė:

- 1) skambinimas pagalbos telefono numeriais žinant, kad nėra pagalbos poreikio užtraukia įspėjimą arba baudą nuo **trijų šimtų iki penkių šimtų litų arba administracinį areštą nuo penkiolikos iki trisdešimties parų** (LR ATPK 18820 straipsnis);
- 2) žinomai melagingas priešgaisrinės apsaugos, policijos, greitosios medicinos pagalbos ir kitų specialiųjų tarnybų iškvietimas užtraukia baudą nuo **trijų šimtų iki šešių šimtų litų arba administracinį areštą iki trisdešimties parų** (LR ATPK 186 straipsnis);
- 3) Bendrojo pagalbos centro operatoriaus garbės ir orumo įžeidimas, reiškiamas žodžiu ar kūno gestais, įžeidžiančiu elgesiu, kibimu ar kitokiu elgesiu užtraukia baudą nuo **trijų šimtų iki penkių šimtų litų arba administracinį areštą nuo penkiolikos iki trisdešimties parų** (LR ATPK 187 straipsnio 2 dalis);
- 4) tas, kas melagingai pranešė ar paskleidė žinią apie visuomenei gresiantį pavojų arba didelę nelaimę, jeigu dėl to buvo iškvietos specialios tarnybos, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir baudžiamas **viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu** (LR BK 285 straipsnio 2 dalis).

Naudotis numeriu 112 reikia atsakingai. Numeriu 112 **negalima skambinti**, jei norima:

- sužinoti asmens ar organizacijos telefono numerį, adresą, veiklos pobūdį, prekių asortimentą ar kainas;
- sužinoti SIM kortelės PIN kodą;

- sužinoti autobusų, traukinių ar lėktuvų tvarkaraščius;
- kad sujungtų su Lietuvos ar užsienio valstybės telefono ryšio abonentu;
- patikrinti, ar veikia telefono aparatas;
- išsikviesti taksi, net jei ir nepavyksta prisiskambinti taksi paslaugas teikiančioms bendrovėms;
- sužinoti savo horoskopą;
- užsakyti gėlių;
- išsakyti savo nuomonę apie politikus ar kitus žmones, politinius įvykius ir pan.;
- pasiskųsti, kad neįleidžia į klubą, barą, kavinę ar kazino arba neatiduoda paliktų drabužių, daiktų;
- užsisakyti picą į namus.

(Parengta pagal Bendrojo pagalbos centro pateiktą informaciją)

DINGUS VAIKUI

116 000 – tai numeris, kuriuo tėvai ir teisėti globėjai gali kreiptis patarimo, emocinės paramos ir informacijos dėl veiksmų, jei dingo nepilnametis vaikas, taip pat ir patys vaikai, nepilnamečiai gali skambinti, jei pasimetė ar pasiklydo. Karštoji linija yra nemokama, skambinant iš bet kurio tinklo, ir veikia 24 valandas 7 dienas per savaitę. Lietuvoje šis numeris yra paskirtas Dingusių žmonių šeimų paramos centrui.

Šiuo numeriu:

- galima gauti informaciją, kur kreiptis ir ką daryti, jeigu dingo vaikas: pabėgo, buvo pagrobtas, dingo, pasimetė ir kt.;
- galima gauti reikalingą emocinį palaikymą;
- galima suteikti informacijos apie dingusį vaiką.

116 000 karštoji linija yra bendra visai Europos Sąjungai, išskyrus Suomiją. 116000 karštoji linija taip pat veikia ir Albanijoje bei Serbijoje.

(Parengta pagal informaciją, nurodytą interneto svetainėje www.116000.lt)

UŽKLUPUS PERKŪNIJAI

- Perkūnijai užklupus maudantis, žvejojant reikia tuoj pat lipti į krantą.
- Negalima perkūnijos metu slėptis po pavieniais medžiais. Į tokius medžius

dažniausiai trenkia žaibas.

- Miške negalima slėptis po aukštais medžiais. Žaibas pasirenka aukštus medžius.
- Audros metu geriausia slėptis krūmuose.
- Žaibuojant reikia slėptis pastate arba mašinoje. Reikėtų įtraukti mašinos anteną.
- Nestovėti atviroje vietovėje, ypač ant kalvos. Reikėtų slėptis nuokalnėje, suglausti kojas, atsitūpti, apimti rankomis kelius. Nesigulti ant žemės.
- Nelaikyti rankose metalinių daiktų, neliesti metalinių konstrukcijų.
- Nekalbėti telefonu.
- Ištraukti televizorių, vaizdo aparatūros, kompiuterių šakutes, atjungti antenas.
- Jeigu perkūnija užklupo grupę žmonių, nereikėtų glaustis vieniems prie kitų.
- Neiti griaudžiant perkūnijai vandens telkinių krantais.
- Griaudžiant perkūnijai, neiti iš namų. Uždaryti langus, duris ir dūmtraukius. Pasirūpinti, kad nebūtų skersvėjų, kurie gali pritraukti kamuolinį žaibą. Nekūrenti krosnies, kadangi dūmai, išeinantys iš kamino, turi didelį elektros laidumą.
- Perkūnijos metu nebūti arti elektros laidų, antenų, langų, durų, namo lauko sienų, už kurių auga dideli medžiai.
- Žaibuojant nesportuoti, nebėgioti.
- Griaudžiant nevažiuoti dviračiu ar motociklu. Palikti juos 30 metrų atstumu ir pralaukti perkūniją.
- Susidūrus su kamuoliniu žaibu, nerodyti jokio aktyvumo. Pagal galimybes elgtis ramiai ir nejudėti, nesiartinti prie jo, neliesti jo koku nors daiktu, nes gali sprogti. Nebėgti nuo jo, nes oro srovė gali jį pritraukti prie žmogaus.

(Parengta pagal Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pateiktą informaciją)

KAIP IŠVENGTI GAISRO

- Prieš rūkant, įsitikinti, ar tai nepavojinga, nerūkyti dirbant su degiomis medžiagomis ir skysčiais, sausame miške, prie degių pašarų, ypač vėjuotu oru; degtuką ir nuorūką išmesti tik gerai užgesintą ir nepavojingoje vietoje, įstai-gose rūkyti tik tam skirtose vietose.
- Nenaudoti apšvietimui atviros ugnies (degtukų, žvakių, balanų) ūkiniuose pastatuose, palėpėse ir kitose vietose, kur yra greitai užsiliepsnojančių degių

medžiagų, tam reikalui turėti elektrinį žibintuvėlį.

- Apšildymo krosnis eksploatuoti tik tvarkingas, ties kūrykla ant degių grindų būtina prikalti 50x70 cm dydžio skardos lapą.
- Dūmtraukius nuo suodžių valyti prieš šildymo sezoną ir ne rečiau kaip kartą per ketvirtį, palėpėse juos nubalinti kalkiniu skiediniu, aprūkusios vietos rodo dūmtraukio nesandarumą.
- Nedžiovinti ant krosnių arba arti jų malkų bei kitų degių medžiagų, nenaudoti krosniai įkurti lengvai užsidegančių skysčių, nelaikyti atvirų krosnies durelių, nelaikyti kuro prie pakuros, nenaudoti ilgesnių už pakurą malkų.
- Neišeiti iš namų, kai kūrenasi krosnis, dujinė viryklė, nepalikti jų priežiūros mažamečiams vaikams.
- Atliekant suvirinimo darbus, turi būti paruoštos gaisro gesinimo priemonės jų atlikimo vietose (gesintuvas, kibiras su vandeniu ir pan.). Jei darbo vietoje 5 m spinduliu yra degių medžiagų, jas reikia pašalinti arba patikimai apsaugoti metaliniais skydais, sudrėkinti vandeniu, baigus dirbti atidžiai apžiūrėti darbo vietą.
- Neužgriozdinti palėpių, rūsių, laiptinių, pagrindinių ir papildomų išėjimų durų degiomis medžiagomis.
- Nelaikyti koridoriuose, laiptinėse, palėpėse ir rūsiuose degių skysčių, dujų balionų, sprogstančių ir kitų pavojingų medžiagų.
- Vasaros virtuves ir rūkyklas įrengti ne arčiau kaip 10 m nuo kitų pastatų.
- Pašarų (šieno, šiaudų) stirtas krauti ne arčiau kaip 25 m iki pastatų ir įrenginių, 20 m iki kelių, 15 m iki elektros tiekimo oro linijos.
- Pirtis, saunas įrengti pagal statybinių normų reikalavimus, degi saunų apdaila keičiama ne rečiau kaip kartą per penkerius metus.
- Šiuokšles, sausą žolę, nendres, nukritusius medžių lapus, šiaudus ir kitas augalines kilmės atliekas leidžiama deginti tik sugriebtas į krūvas, ne arčiau kaip 30 m nuo pastatų ir statinių. Draudžiama palikti be priežiūros deginamas šiuokšles ir besikūrenančius laužus. Smilkstančią ugnivietę privaloma užgesinti vandeniu ar smėliu.
- Elektros instaliaciją leisti montuoti tik kvalifikuotiems specialistams. Nenaudoti laikina elektros instaliacija bei savos gamybos elektros prietaisais, nepalikti be priežiūros įjungtų į tinklą elektrinių prietaisų, nenaudoti elektros tinklų apsaugai savos gamybos saugiklių (neapvynioti saugiklių vielomis), į vieną elektros rozetę nesujungti keleto stiprių elektros prietaisų, nepalikti mažamečių vaikų prie įjungtų elektros prietaisų.
- Individualiame garaže galima laikyti ne daugiau kaip 60 l benzino ir nedau-

giau kaip 20 l tepalų; nurodytą kiekį leidžiama laikyti sandariai uždarytoje metalinėje taroje.

- Garažuose nenaudoti atviros ugnies, atliekant suvirinimo darbus transporto priemonėje, joje neturi būti degalų, dujų ir tepalų.
- Garažuose draudžiama laikyti automobilius be degalų bako dangtelio, pilti degalus į automobilių kuro bakus, šildyti variklius atvira ugnimi, sandėliuoti degias medžiagas ir degių dujų balionus.
- Visi lengvieji automobiliai turi būti aprūpinti ne mažesniu kaip 2 l talpos ugnies gesintuvu.
- Išeinant iš namų nepalikti vienu mažamečių vaikų. Dažna gaisro priežastis – vaikų išdykavimas su ugnimi, laikyti degtukus, žiebtuvėlius vaikams neprieinamoje vietoje.

UŽ ŽOLĖS DEGINIMĄ – BAUDOS

Dėl žolės deginimo kasmet padaromi milžiniški nuostoliai gamtai ir žmonių turui. Siekiant užtikrinti efektyvią gaisrų atvirose teritorijose prevenciją, valstybinės priešgaisrinės priežiūros pareigūnai gaisrams kilti palankiu metu vykdo reidus, kurių metu techninėmis priemonėmis fiksuojamos išdegtų plotų koordinatės ir kita informacija. Ji kaupiama ir saugoma, o esant būtinybei pateikiama Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos, sprendžiant paramos išmokos klausimus.

Už žolės deginimą yra numatyta administracinė atsakomybė. Už žolės deginimą piliečiai gali būti nubausti nuo 200 iki 1000 litų bauda, o pareigūnai – nuo 400 iki 1200 litų. Be to, gali tekti atlyginti ir gamtai padarytą žalą, kuri kartais siekia ne vieną tūkstantį litų, o Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos, esant žolės deginimo atvejams, gali taikyti sankcijas išmokant paramą. Už tyčinį turto sunaikinimą padegant asmenys įstatymų numatyta tvarka gali būti patraukti ir baudžiamojon atsakomybėn.

Už nepilnamečių nusižengimus yra baudžiami jų tėvai.

Jeigu žemės savininkai, jos naudotojai ir valdytojai savo žemėje pastebėjo žolės gaisrą ir nesiėmė priešgaisrinės apsaugos priemonių, jiems gresia nuo 100 iki 600 litų bauda.

Baudžiama ir už nukritusių medžių, lapų, šiaudų, laukininkystės ir daržininkystės atliekų deginimą, jeigu pažeidžiami aplinkos apsaugos reikalavimai, taip pat už ražienų, nenupjautų ir nesugrėbtų žolių, nendrių, javų ir kitų žemės ūkio kultūrų deginimą.

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prašo gyventojų nedeginti pernykštės žolės, o pastebėjus tokius gaisrus, nepraeiti pro šalį, bet pasistengti juos užgesinti, nelaukiant, kol liepsna išplis į didesnius plotus. Liepsnojančią žolę nedideliame plote galima užgesinti užplakant liepsną medžių šakomis, užpilant ją vandeniu arba smėliu. Matant, kad su ugnimi nepavyks lengvai susidoroti, nedelsiant reikėtų kviesti ugniagesius gelbėtojus bendruoju pagalbos telefonu 112.

(Parengta pagal Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pateiktą informaciją)

CIVILINĖ SAUGA

- Ekstremaliųjų situacijų valdymo įgyvendinimą užtikrina civilinės saugos sistema, kurioje nustatytas funkcijas vykdo visos šalies institucijos, įstaigos ir ūkio subjektai.
- Šalyje numatyti du ekstremaliųjų situacijų valdymo lygiai: savivaldybės ir valstybės.



Lietuvoje civilinė sauga organizuojama pagal Lietuvos teritorijos administracinį suskirstymą, savivaldybių institucijoms ir įstaigoms yra numatyta daug funkcijų civilinės saugos srityje. Savivaldybės administracijos direktoriui yra pavesta organizuoti:

- savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plano rengimą;
- savivaldybės civilinės saugos pratybas;

- savivaldybės gyventojų švietimą civilinės saugos klausimais;
- ekstremaliųjų situacijų valdymą savivaldybės teritorijoje;
- pagalbos teikimą nukentėjusiesiems ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų metu;
- gyventojų evakavimą;
- gyventojų apsaugą kolektyvinės apsaugos statiniuose;
- sanitarinį švarinimą ir kitas radiacinio, cheminio ir biologinio kenksmingumo pašalinimo priemones susidarius ekstremaliosioms situacijoms;
- ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų metu nutrauktų komunalinių paslaugų teikimo atnaujinimą;
- gyventojų, žuvusių ekstremaliųjų situacijų metu, laidojimą.

Lietuvoje gyventojai turi teisę:

- gauti informaciją apie įvykusius įvykius, ekstremaliuosius įvykius, susidariusią ekstremaliąją situaciją ir apie tai, kaip elgtis susidarius ekstremaliajai situacijai;
- įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų metu gauti pagalbą pagal civilinės saugos sistemos subjektų galimybes.

Gyventojai privalo:

- rūpintis, kad savo veikla nesukeltų pavojaus kitų gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai ir nesutrikdytų normalaus (įprasto) gyvenimo ar veiklos ritmo;
- pranešti civilinės saugos sistemos pajėgoms apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją;
- atlikti privalomus darbus.

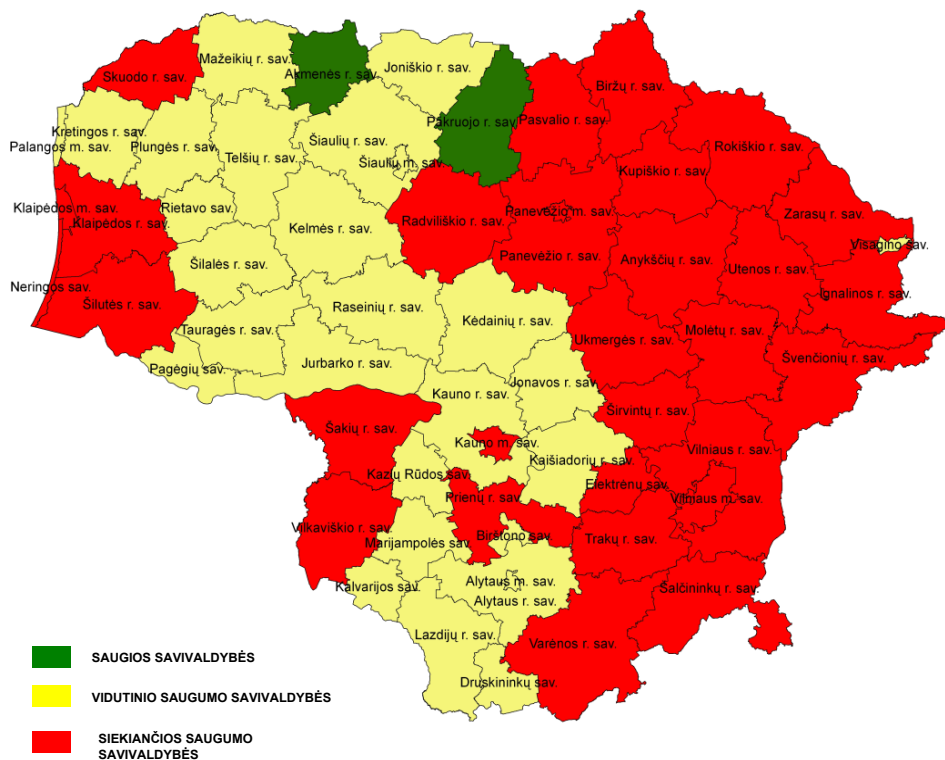
(Parengta pagal Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pateiktą informaciją)

CIVILINĖS SAUGOS PARENGTIS SAVIVALDYBĖSE

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, vadovaudamasis Civilinės saugos įstatymo 12 straipsnio 5 punktu ir Saugios savivaldybės koncepcijos 27.7 punktu, inicijavo 2013 metų savivaldybių civilinės

ir priešgaisrinės saugos būklės vertinimą, tam parengė 104 faktinius, 96 kokybinius ir 24 kiekybinius vertinimo kriterijus. Gautus duomenis Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas apibendrina šalies mastu ir nustatė savivaldybių parengtį ekstremaliesiems įvykiams ir ekstremaliosioms situacijoms.

Civilinės saugos parengtis savivaldybėse



VEIKSMAI EKSTREMALIAUS ĮVYKIO, SUKĖLUSIO ŽALĄ, ATVEJU

Žala – gyventojų, ūkio subjekto ir kitos įstaigos turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai) ekstremaliųjų situacijų metu.

Gyventojai, ūkio subjektai ir kitos įstaigos, kurie dėl ekstremaliosios situacijos patyrė žalą, turi teisę pagal patirtos žalos atsiradimo vietą kreiptis į savivaldybės administracijos direktorių su rašytiniais prašymais suteikti valstybės paramą už

žalą, patirtą dėl ekstremaliosios situacijos. Prašymai turi būti pateikti ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo žalos atsiradimo dienos.

Savivaldybės, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 25 straipsniu, gali **sudaryti savivaldybės administracijos direktoriaus rezervą, kurio lėšos naudojamos tik ekstremaliosioms situacijoms ir (arba) ekstremaliesiems įvykiams likviduoti**, jų padariniams šalinti ir padarytiems nuostoliams iš dalies apmokėti savivaldybių tarybų nustatyta tvarka. Taigi **pirmiausia rekomenduotina kreiptis į savivaldybės administracijos direktorių** dėl nuostolių dalinio apmokėjimo iš savivaldybės administracijos rezervo.

Jeigu savivaldybėje paskelbta ekstremalioji situacija, valstybės parama dėl žalos, atsiradusios nuo ekstremaliosios situacijos paskelbimo iki jos atšaukimo dienos, teikiama pagal Valstybės paramos už žalą, patirtą dėl ekstremaliosios situacijos, teikimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. nutarimu Nr. 1107. **Šis teisės aktas nustato valstybės paramos teikimo, o ne žalos kompensavimo, mechanizmą.** Paramos dydis kiekvienam gyventojui, ūkio subjektui, kitai įstaigai nustatomas proporcingai patirtos žalos dydžiui, atsižvelgus į finansines valstybės galimybes. Vyriausybės nutarimo projektą dėl paramos teikimo rengia Finansų ministerija, įvertinusi savivaldybės administracijos surinktus ir pateiktus tokią žalą įrodančius dokumentus.

Jeigu savivaldybėje ekstremalioji situacija nepaskelbta, valstybės parama gali būti teikiama vadovaujantis Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 15 straipsnio 2 dalies 1 punktu, nustatančiu kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės rezervo lėšos gali būti naudojamos **įvykiams likviduoti, jų padariniams šalinti ir padarytiems nuostoliams iš dalies padengti.**

Prašyme turi būti nurodyta:

- prašymą pateikusio gyventojų vardas, pavardė, asmens kodas (arba gimimo data, jeigu fiziniam asmeniui pagal užsienio valstybės teisės aktus nesuteikiamas asmens kodas) ir gyvenamosios vietos adresas arba prašymą pateikusio ūkio subjekto ar kitos įstaigos pavadinimas, teisinė forma, kodas, buveinė (užsienio juridinis asmuo papildomai nurodo valstybės, kurioje jis yra įregistruotas, pavadinimą);
- aplinkybės, kuriomis buvo padaryta žala;
- žalos dydis, jos pobūdis.

Kartu su prašymais pateikiami nuosavybės teisę į turta, kurio buvo netekta ar ku-

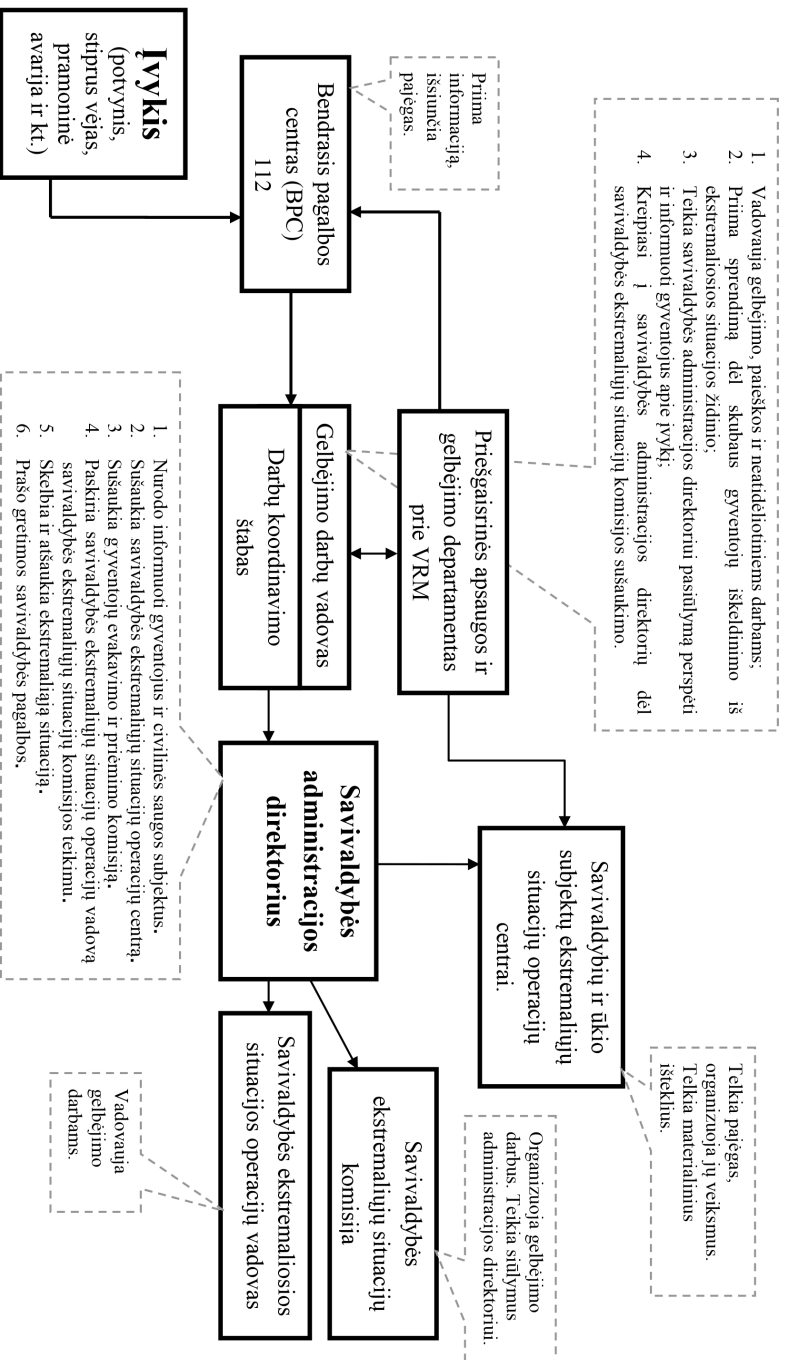
ris buvo sužalotas, patvirtinantys dokumentai, taip pat esant galimybei pateikti žalos dydį arba turėtas išlaidas (tiesioginius nuostolius) pagrindžiantys dokumentai.

Sprendimą suteikti valstybės paramą gyventojams, ūkio subjektams, kitoms įstaigoms, kurie dėl ekstremaliosios situacijos patyrė žalą, priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Valstybės parama skiriama iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų.

Prašymą skirti lėšų iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės rezervo, pridedant aplinkybių pagrindimo dokumentus ir skaičiavimus, gali pateikti bet kuris fizinis ar juridinis asmuo. Prašymas teikiamas Vyriausybės kanceliarijai arba ministerijai pagal ministrams pavedamas veiklos sritis.

Vidaus reikalų ministerija pagal kompetenciją gali atsakyti dėl ekstremaliosios situacijos paskelbimo (nepaskelbimo) pagrįstumo (nepagrįstumo), konstatuoti, ar iš tikrųjų tuo metu toje vietoje buvo įvykęs įvykis ar ekstremalusis įvykis ir, ar prašyme nurodyta priežastis atitinka Vyriausybės rezervo lėšų naudojimo tikslus.

Ivykio, galinčio sukelti ekstremaliąją situaciją, valdymo veiksmų koordinavimas savivaldybės lygiu



GYVENTOJŲ EVAKAVIMO ORGANIZAVIMAS

Jeigu gyventojams iškyla realus pavojus, tam, kad būtų išsaugota žmonių gyvybė bei sveikata, priimamas sprendimas evakuoti gyventojus iš teritorijų, kuriose pavojinga gyventi ir dirbti. Kiekvienais metais daugelyje valstybių šimtai žmonių priversti skubiai palikti savo namus dėl įvairaus dydžio ir kilmės ekstremaliųjų situacijų. Dažniausiai žmonės priversti evakuotis dėl gamtinių nelaimių, gaisrų ir potvynių.

Atsižvelgdami į ekstremaliosios situacijos sukeltą pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, sprendimus dėl gyventojų evakavimo priima savivaldybių administracijų direktoriai, kitų įstaigų ir ūkio subjektų vadovai. Karo padėties metu atitinkamus sprendimus priima karo komendantai. Įvykio ar ekstremaliojo įvykio metu gyventojai skubiai iškeldinami gelbėjimo darbų vadovo sprendimu.

Paskelbus evakavimo pradžią, gyventojai, kurie turi galimybę evakuotis savarankiškai, išklausę informaciją apie evakavimą per visuomenės informavimo priemones, evakuojasi nuosavomis transporto priemonėmis. Gyventojai, kurie tokios galimybės neturi, evakuojami savivaldybės transporto priemonėmis.

Gyventojų evakavimą savivaldybėje organizuoja gyventojų evakavimo ir priėmimo komisija, kuri organizuoja gyventojų evakavimą, priėmimą, laikinųjų gyvenamųjų patalpų ir gyvybiškai būtinų paslaugų (gyventojų aprūpinimas maistu, geriamuoju vandeniu, medikamentais, švariais drabužiais ir kt.) suteikimą.

Gyventojų evakavimui organizuoti savivaldybėje įkuriami gyventojų surinkimo, tarpiniai gyventojų evakavimo ir gyventojų priėmimo punktai.

Gyventojų surinkimo punktų paskirtis – surinkti gyventojus ir organizuoti evakavimą. Tarpinių gyventojų evakavimo punktų paskirtis – registruoti atvykstančius gyventojus, tikrinti jų cheminį užterštumą, vykdyti dozimetrinę kontrolę ir siųsti gyventojus į gyventojų priėmimo punktus. Gyventojų priėmimo punktų paskirtis – pasitikti atvykstančius gyventojus, suskirstyti juos į grupes ir palydėti iki jiems laikinai suteiktų gyvenamųjų patalpų.

Paskelbus evakavimą, gyventojai turi klausytis pranešimų per radiją ar televiziją ir vykdyti visus evakavimo nurodymus.

Pagrindiniai bet kokios nelaimės atveju reikalingi daiktai:

- nešiojamas radijo ar televizijos imtuvas su atsarginiais elementais;
- nešiojamas žibintas su atsarginiais elementais;
- pirmosios medicinos pagalbos reikmenys;

- nuolat vartojamų vaistų atsargos;
- pinigai (grynieji ir kreditinės kortelės);
- dokumentai (pasas, identifikacijos kortelė, socialinio draudimo pažymėjimas, gimimo liudijimas, nuosavybės dokumentai);
- atsarginis automobilio raktų komplektas;
- degtukai (įpakuoti į vandeniu atsparią pakuotę);
- signalinės priemonės;
- žemėlapis ir telefonų numeriai tos vietovės, į kurią numatoma išvykti;
- specialios individualiosios priemonės (pvz. vatos ir marlės raištis, nuolat vartojamų vaistų receptai ar jų kopijos, klausos aparato ar invalido vežimėlio atsarginės baterijos, atsarginiai akiniai ir kt.)

Papildomos evakavimo metu reikalingos priemonės:

- vanduo (ne mažiau kaip 12 litrų vandens kiekvienam šeimos nariui);
- negendančių maisto atsargų trims dienoms;
- virtuvės reikmenys (skardinių atidarytuvas, vienkartinės stiklinės, lėkštės, universalus peiliukas, šiukšlių maišai);
- atsarginių drabužių komplektas kiekvienam šeimos nariui (avalynė, neperšlampamos striukės, kepurės ir pirštinės, šilti drabužiai, akiniai);
- antklodė ar miegmaišis kiekvienam šeimos nariui;
- kiti reikmenys: popierius, rašiklis, siūlai ir adatos, kastuvėlis, replės, veržliaraktis, švilpukas, palapinė, kompasas, virvė, lipni juosta ir pan.;
- sanitarinės ir higieninės priemonės (tualetinis popierius, vienkartinės servetėlės, rankšluosčiai, muilas, dezinfekavimo priemonės, šampūnas, dezodorantas, dantų pasta ir dantų šepetėlis, šukos, lūpų balzamas ir kt.)
- priemonės, padedančios sutrumpinti laukimą (knygos, žaidimai).

GYVENTOJŲ PERSPĖJIMO IR INFORMAVIMO SISTEMA

Perspėjimo sistema – tai įspėjamasis garsinis signalas (sirena) ir žodinis pranešimas.

Lietuvoje veikia gyventojų perspėjimo ir informavimo sistema, kuria naudojantis

galima informuoti gyventojus apie artėjančias ar gresiančias pavojingas situacijas, nepriklausomai nuo to, kur jie gyvena – mieste ar kaime, kur jie yra – namuose, darbe ar kelyje.

Gyventojai gali būti perspėjami ir informuojami įvairiais būdais:

- aktyvuojant perspėjimo sistemą: perduodant įspėjamąjį garsinį signalą (jungiant sirenas) ir informuojant gyventojus per Lietuvos nacionalinę radiją ir televiziją, vietinius ir (ar) regioninius transliuotojus;
- perspėjant ir informuojant trumpaisiais pranešimais tiesiogiai į gyventojų mobiliuosius telefonus;
- teikiant pranešimus ir perspėjimus per įvairias visuomenės informavimo priemones (televizija, radijas, spauda, interneto svetainės, naujienų agentūros ir t. t.) apie gresiančią ekstremaliąją situaciją, galimus jos padarinius bei priemones jiems pašalinti ir apsisaugojimo nuo ekstremaliosios situacijos būdus.

Gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms, ūkio subjektams perspėti naudojamos nuotolinio centralizuoto ir vietinio valdymo sirenos, kurios įrengiamos ant valstybinių įstaigų, ūkio subjektų, visuomeninės paskirties pastatų, gyvenamųjų namų arba bokštų (stulpų).

Perspėjimo sistema gali būti aktyvuojama valstybės arba savivaldybės lygiu. Sprendimą jungti centralizuoto valdymo sirenas vienoje savivaldybėje priima savivaldybės administracijos direktorius. Jo sprendimas turi būti suderintas su Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento regioniniais struktūriniais padaliniais. Jeigu pavojus gresia daugiau negu trimis savivaldybėms, sprendimą priima Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento direktorius.

Įjungus sirenas perduodamas įspėjamasis garsinis signalas „Dėmesio visiems“. Tai pulsuojantis 3 minučių trukmės kaukimo (9 sekundės kaukimo – 6 sekundės pauzė) signalas. Išgirdę jį gyventojai privalo įjungti radiją ar televizorių ir išklaudyti informaciją bei rekomendacijas. Ne vėliau kaip 3 min. nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios per televiziją ir (ar) radiją bus transliuojamas pranešimas apie gresiantį pavojų.

CS SIGNALO PAVADINIMAS	CS SIGNALO REIKŠMĖ	REKOMENDACIJOS
„Dėmesio visiems“	<p>ĮSPĖJAMASIS GARSINIS SIGNALAS – PULSUOJANTIS 3 MINUČIŲ TRUKMĖS SIRENOS KAUKIMAS</p> <p>Praneša apie artėjančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos grėsmę, perspėjimo sistemos patikrinimą ar civilinės saugos pratības.</p>	<p>Išgirdus sirenos kaukimą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Įjungti radiją ar televizorių ir išklausyti informaciją bei rekomendacijas. • Griežtai vykdyti rekomendacijas. • Būti įsijungus Lietuvos nacionalinio radijo ar televizijos programą. Laukti tolesnių nurodymų
„Cheminis pavojus“	<p>Balsu skelbiamas signalas – pranešimas, įspėjantis apie realų ar gresiantį cheminės taršos pavojų atitinkamoje teritorijoje.</p> <p>Transliuojamas per radiją ir(ar) televiziją, garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas per 3 minutes nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nedelsiant pasišalinti iš užterštos teritorijos. Judėti statmeni vėjo kryptiai, kad vėjas pūstų į šoną. • Jeigu nėra galimybės skubiai pasitraukti iš taršos zonos, likti uždaroje patalpose arba, esant lauke, eiti į vidų. • Be reikalo neiti į lauką, prireikus išeiti, saugoti kvėpavimo takus: užsirišti sudrėkintą vatos ir marlės raištį arba nosį ir burną prisidengti drėgnu rankšluosčiu. Dėvėti respiratorių. Būtina saugoti odą, tam geriausia tinka vandens nepraleidžiantys drabužiai ir avalynė. Grįžus būtinai nusiprausti po dušu, apsirengti švariais drabužiais, o užterštus sudėti į polietileninį maišą ir išnešti iš gyvenamųjų patalpų.

		<ul style="list-style-type: none"> • Ruoštis galimam evakavimui. • Nepasiduoti panikai, perspėti artimuosius, kaimynus.
„Radiacinis pavojus	<p>Balsu skelbiamas signalas – pranešimas, įspėjantis apie realų ar gresiantį radioaktyviosios taršos pavojų atitinkamoje teritorijoje.</p> <p>Transliuojamas per radiją ir(ar) televiziją, garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas per 3 minutes nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Likti uždaroje patalpose arba, esant lauke, eiti į vidų. • Išjungti vėdinimo, oro tiekimo, kondicionavimo ir šildymo oru sistemas, uždaryti langus, orlaides, dūmtraukių sklendes, uždengti vėdinimo angas, patikrinti, ar nėra plyšių, sandarinti būsto langus ir duris. • Be reikalo neiti į lauką, prireikus išeiti, saugoti kvėpavimo takus: užsidengti vienkartinė kauke, nosine ar rankšluosčiu. Lauke dėvėti dujokaukę ar respiratorių. • Suvaryti netoli esančius gyvulius ir naminius gyvūnus į tvartus, uždaryti šiltnamius, uždengti šulinius. • Grįžus būtina nusiprausti po dušu, apsirengti švariais drabužiais, o užterštus sudėti į polietileninį maišą ir išnešti iš gyvenamųjų patalpų. • Ruoštis galimam evakavimui. Nepasiduoti panikai, perspėti artimuosius, kaimynus.
„Katastrofinis užtvindymas“	<p>Balsu skelbiamas signalas pranešimas, įspėjantis apie katastrofinio užtvindymo grėsmę Kauno m., Kauno r., Šakių r., Jurbarko r., Šilutės r. Savivaldybėms – dėl galimos avarijos Kauno hidroelektrinėje.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Esant Kauno hidroelektrinės užtvindymo zonoje, kuo skubiau pasitraukti į aukštesnes, saugias vietas. • Kauno m. savivaldybės gyventojams reikėtų išvykti iš Petrašiūnų, Panemunės, Žemųjų Šančių, miesto centro, Jiesios, geležinkelio aikštės, Aleksoto žemutinės dalies, Vilijampolės,

	<p>Transliuojamas per radiją ir(ar) televiziją, garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas per 3 minutes nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios.</p>	<p>Marvelės, Lampėdžių ir Žemutinių Kaniūkų.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kauno r., Šakių r., Jurbarko r., Šilutės r. ir Pagėgių savivaldybių gyventojams reikėtų išvykti iš gyvenviečių prie Nemuno. • Išvykstant iš namų išjungti dujas, elektrą, užsukti vandenį, pasiimti dokumentus, pinigus, kitus vertingus daiktus. Nesant galimybės išvykti, reikėtų pakilti į viršutinius namų aukštus. • Ruoštis galimam evakavimui. Nepasiduoti panikai, perspėti artimuosius, kaimynus.
<p>„Potvynio pavojus“</p>	<p>Balsu skelbiamas signalas – pranešimas, įspėjantis apie potvynio grėsmę dėl polaidžio ar intensyvių liūčių pakilus upėse vandens lygiui iki pavojingos ribos.</p> <p>Transliuojamas per radiją ir(ar) televiziją, garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas per 3 minutes nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Būti pasirengus apsaugoti savo gyvybes, gyvulius ir turtą. • Paruošti visas turimas plaukiojimo priemones, apsirūpinti paprasčiausiais plaustais, neperšlampama apranga (žvejų batais, apsiaustais ir pan.). • Pasirūpinti ilgai negendančių maisto produktų, geriamojo vandens, būtinausių medikamentų. • Automobilius palikti saugioje teritorijoje, vertingus daiktus sukelti kuo aukščiau. • Sutvarkyti vandens nutekėjimo sistemas, išvalyti lietaus nutekėjimo groteles. • Ruoštis galimam evakavimui. • Nepasiduoti panikai, perspėti artimuosius, kaimynus.

<p>„Uragano pavojus“</p>	<p>Balsu skelbiamas signalas – pranešimas, įspėjantis apie artėjantį hidrometeorologinį reiškinį, galintį sukelti ekstremaliąją situaciją.</p> <p>Transliuojamas per radiją ir(ar) televiziją, garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas per 3 minutes nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Likti uždaroje patalpose arba, esant lauke, eiti į vidų, nesislėpti prie lengvų konstrukcijų ar didelių medžių. • Užgesinti ugnį krosnyje, išjungti iš elektros tinklo nenaudojamus elektros prietaisus ir dujas. Uždaryti duris, langus, orlaides, dūmtraukių sklendes, uždengti vėdinimo angas. • Iš balkonų išnešti lengvus daiktus arba juos gerai pritvirtinti. Nepalikti automobilių prie didelių medžių. • Gyvenantiems mediniuose ar lengvos konstrukcijos namuose, slėptis rūsiuose. • Atidėti planuotas keliones. Nepasiduoti panikai, perspėti artimuosius, kaimynus. • Įmonių, įstaigų ir organizacijų vadovai turėtų perspėti darbuotojus apie artėjantį uraganą ir informuoti, kokie darbai turi būti nutraukti. Pasirūpinti, kad būtų sutvirtinti laikini pastatai ir konstrukcijos, taip pat mechanizmai ir įrenginiai.
<p>„Oro pavojus“</p>	<p>Balsu skelbiamas signalas – pranešimas, įspėjantis apie tiesioginę priešo užpuolimo grėsmę.</p> <p>Transliuojamas per radiją ir(ar) televiziją, garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas per 3 minutes nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gyventojai turėtų išjungti iš elektros tinklo nenaudojamus elektros prietaisus, dujas ir vandenį. • Pasiimti dokumentus, pinigus, maisto produktų, vandens, turimas asmeninės apsaugos ir medicinos pagalbos priemones, būtiniausių vaistų, apsirengti ir skubėti į artimiausią kolektyvinės apsaugos statinį ar kitą priedangą. • Liekantiems namuose, reikėtų užgesinti šviesą, užtraukti užuolaidas, slėptis rūsyje ar kitoje priedangoje.

		<ul style="list-style-type: none"> • Nepasiduoti panikai, perspėti artimuosius, kaimynus.
<p>„Perspėjimo sistemos patikrinimas“</p>	<p>Balsu skelbiamas signalas – pranešimas, įspėjantis apie vykdomą perspėjimo sistemos patikrinimą. Šis signalas skelbiamas taip pat ir kai įvyksta nesankcionuotas sirenų įjungimas.</p> <p>Transliuojamas per radiją ir(ar) televiziją, garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas per 3 minutes nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios.</p>	

Dabar gyventojai gali būti perspėjami ir informuojami ne tik įjungus sirenas, bet ir panaudojant šiuolaikinę korinio transliavimo (angl. Cell Broadcast) technologiją, siunčiant trumpuosius pranešimus tiesiogiai į gyventojų mobiliuosius telefonus.

Šie pranešimai siunčiami visiems mobiliojo ryšio tinklo vartotojams, tačiau gali būti priimami tik tais telefonais, kuriuose yra įjungta korinio transliavimo funkcija. Telefonų nustatymo instrukcijos ir daugiau informacijos apie šią sistemą pateikiama Gyventojų perspėjimo ir informavimo sistemos interneto svetainėje adresu: www.gpis.vpgt.lt. Jeigu perspėjimo pranešimo mobiliuoju telefonu negaunate, nors jis aktyvuotas, reikėtų rašyti elektroniniu paštu gpis@vpgt.lt.

Siekiant įsitikinti, kad šalies gyventojai yra teisingai įsijungę korinio transliavimo funkciją, kad gautų trumpuosius perspėjimo pranešimus, kiekvieną mėnesio pirmąjį šeštadienį 12 val. yra atliekamas trumpųjų perspėjimo pranešimų sistemos patikrinimas, t. y. pranešimai perduodami tris kartus kas keturias minutes. Ši paslauga gyventojams – nemokama.

(Parengta pagal Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pateiktą informaciją)

KOLEKTYVINĖS APSAUGOS STATINIAI

Kolektyvinės apsaugos statinys – statinys ar patalpa, kurią ekstremaliųjų situacijų ar karo metu galima pritaikyti gyventojams apsaugoti nuo atsiradusių gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksnių.

Kolektyvinės apsaugos statinių poreikį savivaldybės teritorijoje nustato savivaldybės administracijos direktorius, atsižvelgiamas į savivaldybės galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės duomenis, valstybinės reikšmės ir pavojingųjų objektų skaičių ir jų išsidėstymą savivaldybės teritorijoje, savivaldybės gyventojų skaičių. Minimalus kolektyvinės apsaugos statiniuose apsaugomų savivaldybės gyventojų skaičius apskaičiuojamas pagal nustatytą formulę.

Parenkant statinius ir patalpas, kuriuos ekstremaliųjų situacijų ar karo metu galima būtų pritaikyti gyventojams apsaugoti nuo atsiradusių gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksnių, turi būti atsižvelgiama į statinio ar patalpų vietą, talpumą, sandarumą, konstrukcijas, patalpų vietą statinyje, atstumus iki evakavimo punktų, privažiavimą prie statinio ir kt.

Savivaldybės administracijos direktorius su statinio ar patalpos savininku sudaro atitinkamas sutartis, kuriose numatomos visos statinių ar patalpų suteikimo ir naudojimo gyventojų kolektyvinei apsaugai sąlygos. Šie statiniai ir patalpos pažymimi specialiuoju ženklų sutartyje nustatyta tvarka. Kolektyvinių statinių adresai turi būti pateikti viešai savivaldybių interneto svetainėse, kad gyventojai iš anksto žinotų, kur yra artimiausias kolektyvinės apsaugos statinys.

Trumpalaikiai gyventojų apsaugai pritaikomi kolektyvinės apsaugos statiniai – tai esami ir eksploatuojami pastatai, kuriuose nelaimės atveju galėtų būti apsaugomi žmonės, suteikiant jiems būtiniausias gyvenimo sąlygas.

Tokios gali būti mokyklų sporto salės, dengti stadionai, maniežai, arenos, o trumpam laikui ir požeminės automobilių stovėjimo aikštelės (tokiose patalpose gyventojai galėtų apsisaugoti tik tol, kol jie bus perkelti į saugias teritorijas ir apgyvendinti kolektyvinės apsaugos statiniuose, turinčiuose visas būtinas komunikacijas), pažymėtos specialiais civilinės saugos ženklais.



Efektyviausias būdas žmonėms suteikti konkrečią vizualinę informaciją – miesto žemėlapyje, kuriame yra pažymėti pagrindiniai automobilių ir geležinkelio kečiai, išdėstyti galimi gyventojų surinkimo punktai, tarpiniai gyventojų evakavimo ir evakuotų gyventojų priėmimo punktai, nurodyti galimi evakavimo maršrutai, specialiuoju ženklu pažymėti kolektyvinės apsaugos statinius. Šie duomenys, kaip ir likusios ekstremaliųjų situacijų valdymo plano dalys, tikslinami teisės aktų numatyta tvarka.

(Parengta pagal Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos pateiktą informaciją)

MOBILIZACIJA

Mobilizacija yra valstybės, savivaldybių institucijų ar įstaigų ir ūkio subjektų veiklos pertvarkymas rengiantis individualiai ar kolektyvinei valstybės gynybai, taip pat pasirengimas suteikti reikiamą priimančiosios šalies paramą sąjungininkų ginkluotosioms pajėgoms.

Mobilizacijos metu, kai būtina ginti Tėvynę arba vykdyti Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus, taip pat numatomas karo prievolininkų šaukimas į privalomąją karo tarnybą.

Mobilizaciją skelbia Lietuvos Respublikos Seimas Prezidento siūlymu. Esant ginkluotam užpuolimui, kai kyla grėsmė valstybės suverenumui ar teritorijos vientisumui, – Prezidentas vienasmeniškai.

Mobilizacija gali būti dalinė arba visuotinė.

Pranešimas apie mobilizaciją nedelsiant skelbiamas per žiniasklaidos priemones. Karo prievolininkus papildomai asmeniškai informuoja už karo prievolę atsakingi kariuomenės padaliniai.

Visuotinės mobilizacijos atveju skelbime nurodoma, kad prasideda visuotinė mobilizacija ir jos skelbimo pagrindas.

Dalinės mobilizacijos atveju skelbime nurodomas tokios mobilizacijos skelbimo pagrindas, kurioje valstybės teritorijos dalyje mobilizacija yra skelbiama, kurios institucijos dalyvauja ir kokios turi būti vykdomos priemonės.

Mobilizacijos sistemą sudaro trys mobilizacijos subjektų grupės: savarankiški mobilizacijos subjektai (Vyriausybė, Krašto apsaugos ministerija, Lietuvos kariuomenė ir Mobilizacijos departamentas); civilinės mobilizacijos institucijos (kitos valstybės, savivaldybių institucijos ir įstaigos); ūkio mobilizacijos subjektai (valstybės ir privačios įmonės, kiti ūkio subjektai).

Paskelbus mobilizaciją, mobilizacijos sistemos subjektai pagal kompetenciją ir

poreikį vykdo mobilizacijos planuose numatytus veiksmus (šie planai ir jų turinys nėra viešai skelbiami).

Ūkio subjektai vykdo mobilizacinius užsakymus ir priimančiosios šalies paramos teikimo įsipareigojimus. Visos kitos valstybės ar savivaldybių institucijos, įstaigos ir ūkio subjektai, kurie nedalyvauja mobilizacijoje, bendradarbiauja ir padeda mobilizacines užduotis vykdantiems subjektams.

Paskelbus mobilizaciją, institucijos, įstaigos, ūkio subjektai ir gyventojai, kurie neturi mobilizacinių ar priimančiosios šalies paramos teikimo užduočių, toliau dirba ir tęsia savo veiklą kaip įprasta.

Piliečiai savanoriai, norintys prisidėti savo žiniomis ir darbais prie valstybės gynimo, gali kreiptis į Raudonojo Kryžiaus draugiją, kitas nevyriausybinės organizacijas, kurios talkina valstybės institucijoms užtikrinant tam tikrų darbų atlikimą ir paslaugų teikimą, t. y. teikiant pirmąją, psichologinę ar medicinos pagalbą, atliekant gelbėjimo ir kt. darbus.

Kiekviena savivaldybės administracija Vyriausybės nustatyta tvarka pasiruošusi vykdyti valstybės ir savivaldybių mobilizacijos planus ir mobilizacinius nurodymus.

Kiekvienoje savivaldybėje yra už mobilizaciją atsakingi pareigūnai, kurie pagal turimus planus ir nurodytus poreikius atitinkamos grėsmės atveju informuos savivaldybės gyventojus apie jų teises, pareigas ir visas mobilizacijos priemones, kurios bus taikomos mobilizacijos metu.

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas informaciją gyventojams perduos naudodamas korinio transliavimo technologiją, siųsdamas trumpuosius pranešimus į mobiliuosius telefonus.

Lietuvos visuomenės, civilinių institucijų, įmonių atstovų ir darbuotojų palaikymas, pagalba ir bendradarbiavimas yra labai svarbus tiek nepaprastųjų situacijų, mobilizacijos atvejais ir teikiant priimančiosios šalies paramą, tiek vykdant kitas kariuomenės ar valstybės institucijų užduotis. Tai reiškia reikalingų paslaugų – civilinės infrastruktūros naudojimo, ryšių ir informacinių technologijų, apgyvendinimo ir maitinimo, medicinos ir kitų paslaugų – teikimą.

(Parengta pagal informaciją, nurodytą interneto svetainėje www.kam.lt)

NAUDINGI KONTAKTAI

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija

Gedimino pr. 11, Vilnius
Tel. 8 706 63 711, faksas 8 706 63 895
El. paštas LRVkanceliarija@lrv.lt
Interneto svetainė www.lrv.lt

Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Žemaitės g. 6, Vilnius
Tel. (8 5) 233 5353, faksas (8 5) 213 3221
El. paštas: kksd@kksd.lt
Interneto svetainė: <http://www.kksd.lt>

Valstybės tarnybos departamentas

Šventaragio g. 2, Vilnius
Tel. (8 5) 271 75 63, konsultacijos teikiamos
tel. (8 5) 271 8547, faksas (8 5) 271 85 63.
Interneto svetainė www.vtd.lt

Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba

Siesikų g. 19, Vilnius
Tel. (8 5) 240 4361, faksas (8 5) 240 4362
El. paštas: vvt@vet.lt
Interneto svetainė www.vmvt.lt

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

A. Jakšto g. 4, Vilnius
Tel. (8 5) 266 3661, faksas (8 5) 266 3663
El. paštas info@am.lt,
Interneto svetainė www.am.lt

Aplinkos apsaugos agentūra

A. Juozapavičiaus g. 9, Vilnius
Tel. 8 706 62 008, faksas 8 706 62 000
El. paštas aaa@aaa.am.lt
Interneto svetainė <http://gamta.lt/>

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

A. Vivulskio g. 11, Vilnius
Tel. (8 5) 266 4201, faksas (8 5) 266 4209
El. paštas post@socmin.lt.
Interneto svetainė www.socmin.lt

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie SADM

Vivulskio g. 13, Vilnius

Tel. (8 5) 231 0928, faksas (8 5) 231 0927
El. paštas info@vaikoteises.lt
Interneto svetainė <http://www.vaikoteises.lt/>

Lietuvos darbo birža prie SADM

Gelėžinio vilko g. 3A, Vilnius
Tel. (8 5) 236 0770, faksas (8 5) 236 0788
El. paštas info@ldb.lt
Interneto svetainė www.ldb.lt

Valstybinė darbo inspekcija prie SADM

Algirdo g. 19, Vilnius
Tel. (8 5) 265 0193, faksas (8 5) 213 9751
El. paštas info@vdi.lt
Interneto svetainė www.vdi.lt

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija

Gedimino pr. 30, Vilnius
Tel. (8 5) 266 2981, faksas (8 5) 262 5940
El. paštas rastine@tm.lt
Interneto svetainė www.tm.lt

Lietuvos notarų rūmai

Olimpiečių g. 4, Vilnius
Tel. (8 5) 261 4757, faksas (8 5) 261 4660
El. paštas rumai@notarai.lt
Interneto svetainė www.notarurumai.lt

Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba

Vilniaus g. 25, Vilnius
Tel. (8 5) 262 6751, faksas (8 5) 279 1466
El. paštas tarnyba@vvtat.lt
Interneto svetainė www.vvtat.lt

Valstybės įmonė Registrų centras

V. Kudirkos g. 18, Vilnius
Tel. (8 5) 268 8202, faksas (8 5) 268 8311
El. paštas: info@registrucentras.lt
Interneto svetainė <http://www.registrucentras.lt>

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija

A. Volano g. 2, Vilnius
Tel. (8 5) 219 1190, faksas (8 5) 261 2077
El. paštas smm@smm.lt
Interneto svetainė www.smm.lt

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija

Šventaragio g. 2, Vilnius
Tel. (8 5) 271 7130, faksas (8 5) 271 8551
El. paštas bendrasisd@vrm.lt
Interneto svetainė www.vrm.lt

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

Viešojo valdymo politikos departamento
Vietos savivaldos politikos skyrius
Šventaragio g. 2, Vilnius
Tel. (8 5) 271 7066, faksas (8 5) 271 8915
El. paštas sekretore.vvpd@vrm.lt
Interneto svetainė www.vrm.lt

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos

Švitrigailos g. 18, Vilnius
Tel. (8 5) 271 6866, faksas (8 5) 216 3494
El. paštas pagd@vpgt.lt
Interneto svetainė www.vpgt.lt

Gyventojų registro tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

A. Vivulskio g. 4A, Vilnius
Tel. (8 5) 271 7788, faksas (8 5) 271 6250
El. paštas grt@vrm.lt
Interneto svetainė www.gyvreg.lt

Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos

Saltoniškių g. 19, Vilnius
Tel. (8 5) 271 9731, faksas (8 5) 271 9978
El. paštas info@policija.lt
Interneto svetainė www.policija.lt

VĮ „Regitra“ (direkcija)

Liepkalnio g. 97, Vilnius 30.
Tel. (8 5) 266 0421, faksas (8 5) 266 0423
El. p. regitra@regitra.lt
Interneto svetainė www.regitra.lt

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija

Gedimino pr. 38, Vilnius
Tel. 8 706 64 845 / 8 706 64 868, faksas 8 706 64 762
El. paštas kanc@ukmin.lt
Interneto svetainė www.ukmin.lt

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija

Gedimino pr. 19, Vilnius
Tel. (8 5) 239 1111, faksas (8 5) 239 1212
El. p. zum@zum.lt
Interneto svetainė www.zum.lt

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga

Plačioji g. 10, Vilnius
Tel. (8 5) 210 7176, faksas (8 5) 265 7960
El. paštas: vaikams@lrs.lt
Interneto svetainė vaikams.lrs.lt

Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija

Gynėjų g. 8, Vilnius
Tel. (8 5) 239 6902, faksas (8 5) 239 6960
El. paštas rinkim@vrk.lt
Interneto svetainė www.vrk.lt

Lietuvos savivaldybių asociacija

T. Vrublevskio g. 6, Vilnius
Tel. (8 5) 261 6063, faksas (8 5) 261 5366
El. paštas bendras@lsa.lt
Interneto svetainė www.lsa.lt

Lietuvos savivaldybių seniūnų asociacija

Pušyno g. 32A, Lekėčiai, Šakių r. sav.
El. paštas Issa@seniunai.lt
Tel. 8 618 56 289
Interneto svetainė www.seniunai.lt

Seniūnaičių asociacija

Vytauto g. 47, Vilnius
Tel. 8 659 26805
El. paštas info@seniunaiciai.lt

Seniūnaičių asociacija „Sieluva“

Trakų g. 31, Pivašiūnai, Alytaus r.
El. paštas sieluva@gmail.com
Tel. 8 687 24 124

ĮDOMIOJI STATISTIKA

Lietuvoje yra apie 550 seniūnijų (šaltinis: interneto svetainė www.seniunai.lt)

Lietuvoje yra apie 3187 seniūnaitijos (šaltinis: interneto svetainė www.seniunai.lt)

„Vyriausia“ Ignalinos rajono savivaldybė. Vidutinis gyventojų amžius 48 metai (Lietuvos statistikos departamento 2013 m. duomenys).

„Jauniausios“ yra Vilniaus miesto ir Vilniaus rajono savivaldybės. Vidutinis gyventojų amžius 38 metai (Lietuvos statistikos departamento 2013 m. duomenys).

Tankiausiai apgyvendinta Kauno miesto savivaldybė – 1954,7 gyventojų/km² (Lietuvos statistikos departamento 2013 m. duomenys).

Rečiausiai apgyvendinta Varėnos rajono savivaldybė – 11 gyventojų/km² (Lietuvos statistikos departamento 2013 m. duomenys).

„Vyriškiausia“ savivaldybė – Kaišiadorių rajono savivaldybė. Čia 1 000 vyrų tenka 977 moterys (Lietuvos statistikos departamento 2013 m. duomenys).

„Moteriškiausia“ savivaldybė – Kauno miesto savivaldybė. Čia 1 000 vyrų tenka 1269 moterys (Lietuvos statistikos departamento 2013 m. duomenys).

Didžiausia pagal plotą yra Varėnos rajono savivaldybė – 2218 km² (Lietuvos statistikos departamento 2013 m. duomenys).

Mažiausia pagal plotą yra Alytaus miesto savivaldybė – 40 km² (Lietuvos statistikos departamento 2013 m. duomenys).

ŠIEK TIEK STATISTIKOS

Savivaldybė	Gyventojų skaičius, 2014 m. pradžioje*	Plotas, km ²
Akmenės r.	21685	844
Alytaus m.	56364	40
Alytaus r.	27356	1404
Anykščių r.	26898	1765
Birštono	4370	124
Biržų r.	26479	1476
Druskininkų	20947	454
Elektrėnų	24236	509
Ignalinos	17145	1447
Jonavos r.	44481	944
Joniškio r.	24310	1152
Jurbarko r.	28675	1507
Kaišiadorių r.	32370	1087
Kalvarijos	11635	441
Kauno m.	304097	157
Kauno r.	87168	1496
Kazlų Rūdos	12638	555
Kėdainių r.	50906	1677
Kelmės r.	30303	1705
Klaipėdos m.	157350	98
Klaipėdos r.	52140	1336
Kretingos r.	40147	989
Kupiškio r.	19067	1080
Lazdijų r.	21251	1309
Marijampolės	58714	755
Mažeikių r.	56143	1220
Molėtų r.	19590	1367
Neringos	2757	90
Pagėgių	8931	537
Pakruojo r.	21997	1316

Palangos m.	15367	79
Panevėžio m.	96345	50
Panevėžio r.	37494	2179
Pasvalio r.	26663	1289
Plungės r.	36524	1105
Prienų r.	28522	1031
Radviliškio r.	39705	1635
Raseinių r.	35496	1573
Rietavo	8264	586
Rokiškio r.	32754	1807
Skuodo r.	18912	911
Šakių r.	30852	1453
Šalčininkų r.	33191	1491
Šiaulių m.	105653	81
Šiaulių r.	42217	1807
Šilalės r.	25200	1188
Šilutės r.	42473	1706
Širvintų r.	16597	906
Švenčionių r.	26270	1692
Tauragės r.	41877	1179
Telšių r.	44633	1439
Trakų r.	33558	1208
Ukmergės r.	37561	1395
Utenos r.	41018	1230
Varėnos r.	23961	2218
Vilkaviškio r.	40258	1259
Vilniaus m.	539939	401
Vilniaus r.	95052	2129
Visagino	20635	58
Zarasų r.	17318	1334

* Lietuvos statistikos departamentas

Vidaus reikalų ministerija

Viešojo valdymo politikos departamentas

Šventaragio g. 2, LT-01510

